

11624

128.

INSTRUCTIE

VAN DE 233287

EYGENSCHAP

DER

WINDEN,

EN DE COURSSEN, TE HOUDEN

IN HET VAARWATER

Tusfchen Nederland en Java.

Geapprobeerd in het Jaar 1783.

TE AMSTERDAM,

By NICOLAAS BYL, Drukker van de Oost-
Indische Compagnie. *Met Privilegie.* 1785.

DAL

INSTRUCȚIE

VAN DE

EYGENSCHAAP

DER

W. I. N. D. E. N.

EN DE COURSEN, TE HOUDEN

IN HET VAARWATER

Tuischen Nederland en Java.

Geprint bij de Drukkerij van de Drukkerij in de Jaar 1783.

TE AMSTERDAM.

B. NICKLAAR HUYL, Drukker van de Gou-

verning, de Nieuwe Drukkerij, 1783.

I N S T R U C T I E

Van de Eigenschap der WINDEN in het Vaarwater tusſchen NEDERLAND en JAVA.

zoo ten hoogſten noodig is, dat de Opperhoofden en Stuurlyuden, op de Schepen van de Geoctroyeerde Ooſt-Indiſche Compagnie, gaande na of keerende uit Indiën, weten, wat winden in dit vaarwater waayen, is tot hunne onderrigting, uit verſcheide der beſte en zekerſte ondervindingen, dit volgende Beſluit gemaakt, welk mitsdezen hun gelaſt word wel in agt te nemen en op te letten.

Van Nederland tot de Canariſche Eylanden zyn de winden veranderlyk. *Dog worden, volgens het getuigenis van de aldaar varende Zeelieden, vroeger Noordelyker by de wal, dan verre buiten dezelve gevonden.*

Van de Canariſche Eylanden Zuydwaarts heeft men gemeenlyk een N. O. Pasfaat-wind, dog waait d'eenen tyd des jaars verder door, dan d'andere tyd, in manieren als volgt:

In January heeft men gemeenlyk de regte N. O. Pasfaat-wind tot binnen de 4 en 3 graden Noorder breedte, dog hoe meerder de Zon Noorwaarts aankomt, hoe verder men be-noorden de Linie de Zuidelyke winden aantreft, tot in de maand van July, wanneer men als dan de zuydelyke winden al op 10 a 11 graden N. breedte heeft; die als dan weder allengs met de Zon na de Linie keeren, tot de Maand December en January, daar men dan gemeenlyk de Z. O. Pasfaat-wind op 4 of 3 graden krygt.

In February, en in Maart, waait de Noord Ooſte Pasfaat-wind gemeenlyk tot op 4 graden Noorder breedte, daar op die tyd de Z. O. en de Ooſtelyke Pasfaat-wind begint.

In April waait de N.O. Pasfaat-wind gemeenlyk tot op 5 graden Noorder breedte, alwaar op die tyd de Z. O. wind begint.

In May tot op 6 graden Noorder breedte, daar op die tyd de Z. O. en wel zoo Zuydelyke wind begint.

In Juny, tot op 8 graden Noorder Breete, daar dan de Zuidelyke wind begint.

In July, tot 10 graden Noorder breete, daar op die tyt de Zuidelyke en de wel zoo Westelyke wind begint.

In Augustus tot op 11 graden Noorder breete, daar de Zuidelyke en de wel zoo Westelyke wind begint.

In September, tot op 10 graden Noorder breete, daar de Zuidelyke wind begint.

In October, tot op 8 graden Noorder breete, daar de Zuidelyke en de wel zoo Ooftelyke wind begint.

In November, tot op 6 graden Noorder breete, daar de Zuid-Oofte wind begint.

In December, tot op 5 graden Noorder breete, daar de Zuid-Oofte wind begint.

Men moet weten, dat tuffen de Noord-Ooft en de Z. O. Paffaat wind de wind gemeenlyk variabel is; Welke veranderlyke winden zomtyds wel een graad of twee eerder of later gevonden worden, dan de boven gefeide breete, dog hoe men Noordelyker is, hoe men de variable winden meerder omtrent het Noorden en Noord-Ooften heeft; ende hoe men Zuidelyker komt, hoe de variabele winden meer omtrent het Zuid-Ooften en Zuydon waayen. *Ook vind men thans, dat, na 't einde van de N. O. Paffaat, in het zomerfaizoen, de winden wel na het N. W. het W. en Z. W. fchieten, die zig omtrent de Middellyn met de Z. O. Paffaat wind vereenigen, tenzy mentena aan de Africaanfche Kuft is; wyl de winden dan aan 't Zuid en 't Z. W. blyven Continueeren; en fomtyds door donderbuien of ftitens worden verpooft.*

Op de Kuft van Brasil heeft men gemeenlyk de winden van September tot Maart O. N. O. en weder van Maart tot September zuydelyk, dog niet verder, dan 40 a 50 Myl buyten de wal, daar heeft men dan de ordinaire Z. O. Paffaat. *Hoewel die in de maanden May tot September ook wel Zuydelyker, met ftyve koelten worden bevonden*

Op de Kuft van Angola zyn de winden tuffchen het Z. W. en het Zuyden tot wel 150 mylen buyten de wal, dog verder af begint de wind allenskens na de algemeene Z. O. Paffaat te lopen.

Van Cabo de Bona Esperance na St. Helena, Ascension, en voorts tot onder de Linie, heeft men de wind ordinaris omtrent het Z. O.

Tusfchen de 28 en de 35 graaden Zuider breete worden gemeenlyk veranderlyke winden gevonden *Welke fomtyds, onder regenachtig weer, fchielyk van den eenen naar den anderen boek fchieten.*

Bezuiden de 35 of 36 graaden Zuider breete heeft men ordinaris een Westelyke Pasfaat-wind, dog houd in January, February ende Maart zo vast geen regel, als wel in de andere tyden des Jaars.

De Westelyke Pasfaat-winden, bezuiden de 35 ofte 36 graaden Zuider breete, waayen ook beoosten Cabo de Bona Esperance tot het Land van de Eendragt toe: dog in January, February, en Maart heeft men ook bezuiden de 35 graaden, omtrent de Cabo de Bona Esperance, en 100 a 200 mylen daar beoosten, (gelyk mede van bewesten gefeit is) veel veranderlyke winden, dewelke aldaar ook dikwils Oostelyk waayen.

Tusfchen de 35 ende 28 graaden Zuider breete, in de Indifche Zee, heeft men veelyds veranderlyke winden, dewelke zomtyds ook wel tot de Tropicus Capricorni toe wayen. *Welke winden meede fomtyds, met ftyve buyen of stormvlagen, fchielyk van't N.O. door't N. naar't W. en Z. W. onder regenachtig of dik weer omschieten, en zeer gevaarlyk voor de Scheepen zyn.*

Beoosten Madagascar heeft men, de geheele Indifche Zee door. tusfchen de 10 ofte 11 graaden Zuider breete, en de Tropicus Capricorni, een ordinarif Oostelyke Pasfaat-wind, dewelke ook veelyds nog op de 28 graden Zuider breete gevonden word, en daar het gantsche jaar doorwaait

Tusfchen de Linie ende de 10 of 11 graaden Zuider breete waait de wind d'eene tyd des jaars Oostelyk, en de andere tyd Westelyk. De Oostelyke Mousfon rekt men van April tot November: van November tot April rekt men de Westelyke Mousfon; dewelke in December en January fterkt doorwaaid, April en November rekt men voor Wyffel maanden.

INSTRUCTIE

Om in de May-tyd

Uit Nederland naar Java te Zeylen.

a voorgaande besluit, op de Eigenschap der winden, in het vaarwater tusfchen Nederland en Java; uit de beste ondervindingen opgemaakt, word by deezen geordonneerd en gelaft, aan alle Opperhoofden op de Schepen, in dienst van de Geoëtrojeerde Oostindifche Compagnie, varende *in de May-tyd uit Nederland naar Indien,*

*Koers-
fen van
het Ca-
naal
naar
Kaap
Fin-
ifterre
tot Ma-
dera en
de Cana-
rifche
Eilan-
den.*

Eerftelyk dat zy, het Canaal gepasfeerd zynde, van be-
nevens de Sorlings of Engeland's-End; zo veel mogelyk is,
hun Koers zullen zetten Zuid-west, tot op de hoogte van
47½ a 47 graaden Noorderbreedte, en van daar Zuid zuid-
west, om met deeze Koers omtrent de 25 a 30 mylen bui-
ten de wal, bewesten *Kaap Finifterre* heen te loopen, ten
einde van de gunftige winden te mogen profiteeren; de-
welke, volgens ondervinding van de Zeevarenden, nader
by de Kusten noordelyker wayen dan verder buiten dezelve
en zullen dan van de 43 graaden Noorderbreedte, en 25 a
30 mylen buiten Kaap Finifterre, met die zelfde Koers van
Zuid-zuid-west vervolgen; *tot Madera of Porto Sançio,*
en van daar beoosten of bewesten Madera heen loopen, naar
de winden aldaar vallen, of met een koers van Zuiden ten
Westen, bewesten *Madera* en alle *Canarifche Eilanden*
langs fteevenen

*Koers-
fen ag-
ter
Schot-
lana om
naar*

Agter om, dat is benoorden Schotland omgaande, zullen
trachten met de Zuidelyke koers, op de breete van 43
graaden, niet verder dan 60 a 70 mylen buiten de wal van
Kaap Finifterre heen te loopen; om met die zelfde Zuide-
lyke

lyke koers, by *Madera* of *Porto Sancto* ter houw te komen; *Made-*
 en voorts bewesten *Teneriffa* en de *Canarifche Eilanden* heen ra en de
Canari-
sche Ei-
landen.
 pasfeeren, zo als boven gezegt is, ten zy dit een en ander, by
 eene byzondere *Scilagic* order anders mogt worden geor-
 donneerd.

Dit boven bepaalde, is te verstaan met een opene wind.
 Maar zo wanneer de wind contrarie liep, zal men zo veel
 doenlyk is trachten zodaanige koersen te behouden; uit-
 ziende, of men daar mede *Madera*, of een der *Canarifche*
Eilanden, in het gezicht mogte loopen, alwaar men de
 Noord-oost pasfaat wind bekomt, als in de *Eigenschap* der
 winden gezegt is.

Op de *Breedte* van *Madera* zynde, en het zelve niet Buiten
gezicht
van Ma-
dera en
de Cana-
rifche
Eilan-
den
heemzei-
lende.
 ziende, en niet zeker weetende, of men beoosten dan be-
 westen het zelve is, zal men evenwel van daar de boven-
 gemelde koers van *Zuiden* ten *Westen* aanstellen; wel uit-
 ziende naar de *Eilanden*, dewyle men zich hier meermaalen
 beoosten dan bewesten zyne gisfing bevind, en dus lich-
 telyk tusfchen de *Eilanden* zoude kunnen komen door te
 pasfeeren; edoch by aldien men met die koers de *Breedte*
 van alle *Canarifche Eilanden* kwam af te loopen, zonder
 nochtans een daar van te zien, zal men zich verzeekerd mo-
 gen houden bewesten dezelve gepasfeert te zyn, en dan de
 koers terftond zo veel *Zuidelyker*, of wel beoosten het *Zui-*
 den, mogen aanstellen, als nodig is, om aan de *Africaanfche*
Kust benoorden *Kaap Blanco* verkent te worden, daar men
 des noods 4 a 4½ myl buiten de wal grond kan bekomen,
 om dus verzeekerd te worden van beoosten de zoute *Eilan-*
 den ter houw te komen. Hoe
zich be-
noorden
Kaap
Blanco
te ver-
kennen,
om be-
oosten
de zoute
Eilan-
den te
komen.

Met de Noord-oost pasfaat winden van de *Canarifche Ei-*
 landen gaande, naar de *Eilanden* van *Kaap Verde* of zoge-
 naamde *Zoute Eilanden*, zal men, geen genoegzaam vast Dat de
Canari-
fche en
Zoute
Eilan-
den veel
al door
een nee-
vel be-
dekt zyn.
 bestek hebbende, dezelve ook mogen in het gezicht loopen,
 en verkennen; by welke verkenning, van deeze en van
 de *Canarifche Eilanden*, men verdacht moet zyn, dat de-
 zelve fomtyds met een heldere lucht, door een *Nevel*, zo
 bezet kunnen zyn, dat zy niet verre, of wel niet eer dan te
 gelyk met de *brandings* tegen de *Kusten*, ontdekt worden.

Voorts

Vande Zoute Eilanden Z. O. en Z. t. O. tot de veranderlyke winden, die in deeze tyd meest door het N. naar 't W. tot het Z. W. en Z. schieten.

Voorts zal men van de Zoute Eilanden Zuid-zuid-oost, of wel Zuiden ten Oosten aanzeilen, om het in de Miswyzing van 10 a 11 graaden Noordwestering te houden, tot dat de variabele winden bekomen worden, die, na het einde van de Noord-oost pasfaat, in deeze tyd, en in deeze Vaarweg, veelyds door het Noorden naar het Westen, en, by het naderen der Linie, tot Zuidwest en Zuiden ten Westen schieten; waar mede, wyl men dan West genoeg met de Zuiden ten Oosten koers bekomen heeft, om de Zuid-oost kan worden gesteevend, om dus door de variabele winden tot op 3 a 2 graaden Noorderbreedte te geraaken; en daar de wind beoosten het Zuiden aantreffende, met dezelve om de Zuidwest overwenden, om over dien boeg de Even-nachtlinie te pasfeeren; indachtig zynde, dat in dit gemelde Vaarwater, zomtyds by nieuwe of volle Maanen, de winden omtrent de Linie veranderlyker zyn, dan by de quartieren, het welk vooral diend te worden in acht genomen, om alle Slagboegen, tot winning van Zuid, waarteneemen; gelyk ook dat de loop der Stroomen zich veel al naar de winden schikken, en vooral met stilte de Scheepen dikwils verre om de Oost of West buiten het Vaarwater vervoeren.

De loop der Stroomen volgt meest al den streek der winden

Beschryving van de Wagenweg.

Beoosten de zelve meest al W. en Z. W. lyke winden.

Bewesten de zelve doorgaans O. en Z. O. lyke winden.

Om het bekwaamste Vaarwater, ter behoorlyke snyding van de Linie, zo veel te duidelyker de Zeelieden aan te wyzen, heeft men het zelve op de kaarten, onder den naam van den *wagenweg*, binnen twee Lynen A B C D en E F G, bepaald; die als het ware de beide oevers van dit vaarwater verbeelden; om dat beoosten de Oostelykste Lyn A B C D, zelden andere dan Zuid-westelyke en Zuidelyke Winden ontmoet worden, waar mede niet anders dan om de Zuid-oost kan worden gesteevend, en men diensvolgens in de Bocht van Guinea zoude vervoerd worden; te meer dewyle de stroomen hier bogtwaarts intrekken, vooral met de Springtyën na Nieuwe en Volle Maanen, wanneer ze zelfs aldaar de Schepen om de Noord-oost zetten; terwyl men bewesten de westelyke Lyn E F G doorgaans geen andere dan Ooste en Zuid-ooste winden ontmoet, welke by het naderen der Linie Zuidelyker worden, terwyl ook aldaar de stroomen, die

in

in deze gewesten veel al den streek der winden volgen, om de West-Noord west, en Noord west trekken; waarmede derhalven onmogelyk boven *Kaap Augustein* kan worden gesteevend, zo als zederd eenige Jaaren aan verscheide Schepen, die te veel bewesten de Lyn E F G, de Linie gepasfeerd waren, is gebleeken, dewyl ze voor de Kust van Brazil zyn opgedraaid, en zommige daarvan op Surinamen zyn aangeland.

Daarom zullen de Overheeden van alle Schepen, zo veel Zeemannschap dulden wil, het tusschen deze Lynen ABCD, en EFG moeten trachten te houden; en vooral behooren de Schepen, die van *Juny tot Novem-ber* zich in dit vaarwater bevinden, (wanneer de Zuidelyke winden tot 8 a 11 graaden Noorderbreedte doorblaazen, en ook de Zuid-Ooste winden het verste be- noorden de Linie ontmoet worden,) zich in de veranderlyke winden het naaste aan de Oostzyde, of Lyn ABCD te houden, om, by de vroege ontmoeting der Zuid-ooste wind, zo veel te beeter de Linie beoosten het Point G, dat is tusschen de bepaalde Lengte van 356 en 359 graa- den, te snyden.

Daarom moet tus- schen de lynen gebleven worden. Van Juny tot Novem- ber de Oostely- ke Lyn ABC D, het naaste te bly- ven.

Ten einde nu in volle Zee de gegiste Lengte, die altyd onzeker is, zo veel mogelyk te toetzen, en te ontdekken, of, en waar men zich ten naasten by in den wagenweg bevind, moeten de Miswyzings der Compassen dienen, die door nauwkeurige Peilingen van de Son, met goede Asimuth en Peil-Compasfen bekomen worden.

Miswy- zing is de toets der Lengte.

Want zo lange men, in de variabele winden, nog tusschen de 7 en 3 graaden Noorderbreedte is, en niet boven de 11 tot 12 a 12½ graaden Noordwestering vind, zal men nog niet beoosten buiten den Wagenweg zyn. Edoch met 12 a 12½ graad N. Westering, moet men reekenen naby de lyn BC te weezen, van waar men dan, by de vroegste ontmoeting der Zuid-Oost pasfaat, ruimte genoeg heeft, om het om de Zuid-West te laten doorstaan.

Met 10 a 11 gr. N. wes- tering is men in 't mid- den van den wa- genweg. Met

Daar en tegen nog op de Noorder Breedte van tusschen de 7 en 3 graaden zynde, en de Miswyzing van 9 a 8 Graa- den hebbende, zoude men ook nog binnen den Wagenweg,

11 a 12 graaden naast by de Lyn ABC D.

B

Maar 9 maar 8 graa-

den is
naby de
Lyn
E F.

maar naby de westelyke Linie E F, zyn; van waar men, by eene vroege ontmoeting der Zuid-Oostelyke winden, zeer bezwaarlyk, zo al niet onmogelyk, de Linie op de behooryke plaats van 356 tot 359 graaden lengte, of tusfchen de 7 en 10 graaden Noordwestering, zoude kunnen snyden; dewyle de ondervindigen van alle de uitgaande Schepen leeren, dat, de Zuid-Ooste winden bekomen hebbende, en daar mede om de Zuid-West naar de Linie gaande, de Miswyzings zeer fchielyk afneemen, en spoedig beneden de 7 en 6 graaden worden. Terwyl daarenteegen de Journaalen van alle de thufskomende Schepen, welke hun bestek aan Asfenfaon verbeeterd hebben, ons verzeekeren, dat, op 356 Graaden lengte, althans niet minder dan 7 graaden Noordwestering onder de Linie is. Weshalven benoordenfaat in de Linie zo veel mooglyk is de Zuid Oost pasfaat, aan de Oostzyde van een Wagenweg; dat is naast by de Oostelyke Lyn C D, en niet minder dan tusfchen de 10 en 11 graaden Noordwestering, behoort te worden opgezogt; met welke miswyzing van 10 a 11 Graaden, ook alle de uitgaande Schepen, die in de Jaaren 1777 en 1778 dit Vaarwater in de Maanden van Juny tot December gepasfeert zyn, de Zuid Oost pasfaat ontmoet hebben.

Hoe te
doen als
men heel
Westelyk
lykinhet
Vaarwater
de Zuid
Oost
pasfaat
ontmoet

Indien men echter, in deezen tyd van 't Jaar, doortegevallende Slagboegen in het laaveeren, benoorden de Linie op minder dan 10, of wel op 9 graaden Miswyzing, den vroeg opkomenden Zuiden ten Oosten en Zuid Zuid-Oosten wind (waarmede niet om de Oost kan worden gesteevend) kwam te ontmoeten, en daar door genoodzaakt ware om het westwaarts te laten overftaan, en de Linie beneden de 356 graaden lengte te pasfeeren; of dat men, by gebrek van Peilings, niet eer dan by of na het pasfeeren van de Linie, door laage Peilings van 6 a 5 graaden, eerst ontdekte zo westelyk te weezen; zal het nochtans, by ontmoeting van fehraale Zuid-Ooste winden, bezuiden de Linie niet raadzaam zyn om de Oost te wenden, maar het om de Zuid-West, met volle zeilen, te laten doorftaan, op hoop om door het ruimen van de wind, of dat men iets Oostelyker was dan de Compasfen aantonden, (waar van de beste zom-

zomtyds wel eens 1 a $1\frac{1}{2}$ graad onder elkander kunnen verschillen,) nog gelukkig booven Kaap Augustyn heen te steevenen, dewyl al te kort aan den wind te hangen, zo wel als het over en weder te wenden, hier schaadelyk bevonden word; om dat de Stroomen, op de loefboeg vallende, de Schepen beletten door Laveeren iets te winnen.

Maar indien men, in de veranderlyke winden gekomen zynde, terstond Zuid-westelyke winden ontmoette, en daar meede om de Zuid-zuid-oost, of oostelyker, tot 7, 6 a 5 graaden Noorderbreedte bleef stuuren; en dat die winden, in plaats van te ruimen, naar het Zuid-zuid-west en Zuiden ten Westen bleeven aanhouden, waar mede om de West geen Zuid te haalen is, en men zich zo door de gegiste lengte, als door de bevondene Miswyzing van 11 a 12 graaden, na by de oostelyke Zyde B C van het Vaarwater bevond; zal men het echter onbeschroomd om de Zuid-oost, en Zuid-oost ten Oosten, moogen laten doorstaan, zoo lange niet boven de $12\frac{1}{2}$ a 13 graaden Noordwestering op de Compasfen word bevonden, om over dien boeg Zuid te winnen, en de Zuid-oost pasfaat op te loopen; dewyle de jongste ondervindingen leeren, dat daar ter plaatze, en met die of nog wel zuidelyker winden, niet alleen geen Zuid, maar ook geen West te bekomen is; En dat van de Schepen, die met zulke gelegenheden ter zelve tyd in dat vaarwater zich bevonden, de geen, die het om de Oost gehouden hebben, spoedigst door de Linie geraakt zyn.

Wanneer men de Linie gepasfeerd, en volgens een goede Gising, of naar de bevinding van de Miswyzing, niet verre buiten het gezicht van Kaap Augustyn gesteevend is; alwaar men in 1778, in het gezicht van de *Brazilsche Kust*, nog 0 graaden 40 minuten Noordwestering heeft gepeild; en 's daags daar aan, in het gezicht van *Kaap Augustyn* zelve, 0 graaden 30 minuten Noordwestering heeft gevonden, diend men wel verdacht te zyn, dat het nogtans in deeze tyd nog zo zeeker niet is, om ruimschoots boven de *Droogten Abrolhos* te zeilen; wyl de winden zomwylen, naar maate dat men Zuid krygt, schraelder worden, en in deeze Vaarweg doorgaans een zeer spoedige vermindering in de Miswyzing

Hoe te doen als men heel Oostelyk in de wagenweg Z. Weste en Z. t. Weste winden blyft houden.

Wegens het pasfeeren van Kaap Augustyn van Juny tot November.

En van de Abrolhos.

der Compasfen bevonden word; zodanig, dat Schepen, dewelke met 4, 5, ja 6 graaden Noordwestering Kaap Augustyn gepasfeert zyn, 5 dagen naderhand, by de Abrolhos, reeds Noordoosting hebben bevonden; waarom het niet te verwonderen is, dat eenige Schepen niet boven de gemelde droogten hebben kunnen leggen, maar op dezelve hebben moeten ankeren, of eenige daagen hebben moeten ver-spillen, eer zy boven dezelve hebben gelaveerd; weshalven van de ruime Vlaagen in tyds gebruik moet worden gemaakt.

En dewyl in dit Vaarwater de Eilanden *Fernando de Norbono* en *Trinidado* zyn, daar goede Ankergrond water en brandhout worden gevonden, doch moeilyk te haalen zyn, zo zoude by nood daar van gebruik kunnen worden gemaakt; om welke reeden een Kaartje van het eerst-gemelde Eiland in het Zeeboek van Brazil geplaatst is.

*Van de
Abrol-
hospoed-
dig de
weste
winden
op te
zoeken.*

Wanneer men boven de Abrolhos gekomen is, by welke heden niet boven de 1 a 2 graden Noord-oosting word bevonden, dient men verdacht te zyn, van de Koers niet al te schielyk om te Oost te boegen; want men heeft de winden, binnen de 32 graaden Zuiderbreedte, vry variabel van het Zuid-oost tot het Noord-noord-oost; weshalven, om spoedig de Kaap te bezeilen, het best is, met een zuide of wat oostelyker Koers, tot op 34 a 36 graaden Breedte te laaten doorstaan, daar men de westelyke winden vry vast houd, waar mede men dan zeer spoedig, met een ooste Koers, de Kaap de Goede Hoop kan bezeilen; verdacht zynde, dat by dezelve doorgaans 21 a 22 graaden Noordwesting word gevonden.

*Van de
Kaap
niet ver-
der om
de Z te
gaan
dan no-
dig is
voor de
weste
winden.*

Dewyle de ondervindingen leeren, dat op groote Zuiderbreedten, als van 38, 40 en 42 graaden, de weste winden wel veel geweldiger waayen, maar niet standvastiger, en dat 'er de Zee zeer veel meer verbolgen is, dan op kleindere Breedten, wort goedgevonden, dat de Schepen, die van Kaap de goede Hoop naar Indiën vertrekken, terstond op de Zuiderbreedte van 34 a 36 graaden zullen loopen, om aldaar, of zo veel Zuidelyker als maar even nodig is, de weste winden op te zoeken; en daar mede Oost, of zo veel buiten het

Oost,

Oost, aan te loopen als nodig is, om by *St. Paul en Amster-* Ver-
dam, of eer men de Lengte van 90 a 91 graaden bereikt, kenning
 op de *Zuiderbreedte* van 37 a 37½ graaden te zyn, ten einde by St,
 zich hier in zyn *Vaarwater* te verkennen; weshalven vroeg- Paul en
 tydlig naar deeze *Eilanden* zal moeten worden uitgezien, de- Amster-
 wyl men zich hier doorgaans *Oostelyker* bevind, dan men dam.
 gist te zyn, en dus veel al die *Eilanden* eer omtmoet dan
 men gedacht had.

Behalven het gezicht van *Land*, kan men zich hier ook Aan
 verkennen aan de *Groenten*, dewelke by deeze *Eilanden* de dry-
 dryven, die somtyds bewesten en benoorden deeze *Eilanden* vende
 gevonden worden, maar altyd daar beoosten en benoorden; Groen-
 van wegens de westelyke winden, die hier altyd waayen; ten.
 zulks die *Groenten* in eene genoegzaame meeingte ontdekt
 zynde, tot een vast merkteeken verstreken, dat men die
Eilanden reeds gepasseerd, en beoosten dezelve gekomen is
 Daarenboven kan men zich hier ook verkennen aan de *Mis-* Aan
 wyzing der *Compasfen*; want bewesten, buiten gezicht de mis-
 van het *Land*, heeft men thans 19 graaden noordwesterende wyzing
Miswyzing; en verscheide *Scheepen* hebben, in de *Jaaren* de Com-
 1778 en 1779, met 18 graaden Noordwestering, het *Eiland* pasfen.
Amsterdam gezien, welke *Miswyzing* beoosten dezelve ras
 tot 17 graaden vermindert: zo dat niet meer dan 17 graa-
 den *Miswyzing*, en veele *dryvende Groentens* gezien heb-
 bende, men genoegzaam verzeekerd kan zyn, beoosten deeze
Eilanden te weezen, alschoon men dezelve niet gezien mag
 hebben.

Indien nu de *Scheepen*. die in de *May tyd uit Neder-* Koers-
land zeilen, *tusfchen Medio October en Medio Maart* fen van
 zich in dit vaarwater beoosten *St. Paul en Amsterdam* be- Paul en
 vinden, en diensvolgens, na zich aldaar verkend te hebben Amster-
 de *Straat Sunda met de Westelyke Mousfon*, (die in *De-* dam
cember, January en February, zyn meeste kracht heeft) naar
 moeten aandoen; zal men de koers zo Noordelyk aanstel- Straat
 len, dat men verzeekerd zy, bewesten de *Straat* ter hou- Sunda
 te koomen. Ten dien einde zal van beoosten *Paul en Am-* in de W.
sterdam de koers Noord-oost werden aangeboegt, tot op Mous-
 30 graaden *Zuiderbreedte*, om aldaar op 100 a 101 graa-
 den

den Lengte te zyn, alwaar men thans 9 a 10 graaden Noordwestering heeft; om van daar, met een Noord-Noord-Ooste koers boven wind van Straat Sunda, op 5 graaden 20 minuten ofte de breedte van het *Eiland Engano* te loopen, met een Ooste koers het zelve op te zoeken, en voorts met die koers op het spodigste, by de vlakkehoek van Sumatra, Straat Sunda aan te doen, by welke aandoening men dient verdacht te zyn, dat het Land van *Sumatra*, en de Eilanden voor het zelve gelegen, (wyl by deeze Eilanden de wal gezogt word,) niet aan te looden zyn.

Wegens het aandoen der Kust van Sumatra. Wanneer het echter onverhoopt gebeuren mogt, dat men in de West Mousfon beneden Straat Sunda kwam te vervallen, en geen kans zag om het, onder de Javafche wal, naar Straat Sunda op te haalen; zal men, na zich volgens de Breedte aan het Land verkend te hebben, de steeven weder om de Zuid wenden, om de Zuid ooste winden op te zoeken, en daar mede zo verre om de West loopen, tot dat men oordeele verre genoeg gekomen te zyn, om het met een Noorden koers te kunnen overleggen, en boven winds van de Straat ter houw te komen.

Als men voor het begin of na het einde van de W. Mousfon by Paul en Amsterdam was Maar zo men, van Kaap de Goede Hoop gezeild zynde; voor het midden van *October*, ofte na het midden van *Maart*, zich beoosten de Eilanden *St. Paul* en *Amsterdam* bevond, en Straat Sunda aan moest doen, zal men daar de Oost-Mousfon ontmoeten, en diensvolgens van beoosten Paul en Amsterdam de koersfen moeten inrichten, ingevolge de Instructie voor de Schepen, die in de *Herfst-tyd uit Nederland naar Java* zeilen, en Straat Sunda met de Oostelyke Mousfon aandoen moeten.

INSTRUCTIE,

Om in de Herfst-tyd
uit Nederland naar Java
te Zeylen.

Na voorgaande befluit op de Eigenschap der Winden, in het Vaarwater tusfchen Nederland en Java, uit de beste en zekerfte ondervindingen opgemaakt, word by deezen geöordonneert en gelast, aan alle de Opperhoofden en Stuurlieden, op de Schepen van de Geöctrojeerde Oost-Indifche Compagnie, vaarende in de *Herfst-tyd* uit Nederland naar Indiën.

Eerstelyk dat zy, het Canaal gepasseert zynde, van be-
nevens de *Sorlings* of *Engelands-End*, zoo veel mogelyk is, ^{Koers-} hun koers zullen zetten Zuid-west; tot op de hoogte van ^{fen van} $47\frac{1}{2}$ a 47 graaden, en van daar Zuid-zuid-west, of wel zo ^{het Ca-} ^{naal tot} Westelyk, om op 43 graaden Noorderbreedte te ko- ^{de Ca-} ^{nari-} ^{sche Ei-} ^{landen.} men, en aldaar omtrent 25 a 30 mylen buiten *Kaap Finisterre* te loopen, (ten zy zulks by eene byzondere *Zeil- laas Ordre*, die hen mogte worden medegegeeven, anders wierde geöordonneerd,) zullen dan van 43 graaden Noorderbreedte, en 25 a 30 mylen buiten *Kaap Finisterre*, verder de koers van Zuid-zuid-west vervolgen tot *Madera* of *Porto Sancto*, en van daar voorts met een Zuidelyke, of Zuid ten Westen gang, tusfchen *Canariën* en *Teneriffe* door, of, wat Westelyker aangaande, bewesten *Teneriffe* om loopen, na de winden vallen, of wel buiten en bewesten alle de *Canarische Eilanden* heen stevenen.

Dit bovenbepaalde is te verstaan met een open wind; maar zo die contrarie liep, zal men zo veel doenlyk is trachten zodanige koersfen te behouden; uitziende, of
men

men daar mede *Madera* of een der *Canarifche Eilanden* in het gezicht mogte loopen, alwaar men de Noord-oost pasfaat wind bekomt, als in de Eigenschap der winden gezegt is.

Verdacht te zyn op de Nevels die doorgaans de Canarifche en Zoute Eilanden bedekken. Met die Noord-ooste pasfaat wind van de *Canarifche Eilanden* afgaande naar de Eilanden van *Kaap Verde*, of de zogenaamde *Zoute Eilanden*, zal men daar beoosten pasfeeren, en dezelve des noodig oordeelende ook trachten te verkennen; by welke verkenning men verdacht moet weezen, dat dikwils by een heldere lucht, zo wel deeze als de voorgemelde of *Canarifche Eilanden*, door een Nevel of Mist zo bezet kunnen zyn, dat zy niet verre, en zomtyds niet eerder dan met de Brandings op hunne Kusten, worden ontdekt; waar door het veelmaals is gebeurd, dat de Schepen, die, naar de gedachten of het bestek der Zee-Officieren, langs de Westelykste der *Canarifche Eilanden* stevenden, in waarheid tuschen de Eilanden *Fortuventura* en *Canariën*, zonder het laastgemelde te zien, zyn gepasfeert, en dus met de ordinaire koers, benoorden *Kaap Blanco*, op de Africaansche wal zouden hebben gezeild, indien een doorbreekende Dageraad dit niet had verhindert; en dewyl deeze dwaaling ook veelmaals is gezien, by die geenen, welke, door gebrek van waare breedte en Landkenning, in het onderscheiden van deze Eilanden zich hadden vergist, zoude het wel raadzaam zyn, zo lange men *Kaap Blanco* niet gepasfeert is, om by Nagt wat uit de wal te houden, of het Lood te gebruiken, wyl by de Kust al vroeg grond geworpen word.

Van de Zoute Eilanden naar de Linie Z.Z.O. tot in de variable winden. Voorts zal men van de *Zoute Eilanden* Zuid-zuid-oost aanzeilen, tot dat de Variable Zuid-ooste en oostelyke winden bekomen worden, en als dan met dezelve wind Zuid-waart overloopen, en zyn best doen, om de *Linie* niet verre buiten het *midden van den Wagenweg*, met een Miswyzing van tuschen de 7 en 10 graaden Noordwestering, te pasfeeren; en voor het overige de wind in de zeilen houden, naar dat men die komt aan te treffen, om de weg te vervorderen; verzeekerd zynde, na het pasfeeren van de *Linie*, dat zo lange nog eenige graaden Noordwestering op de Compasfen be-

bevonden word, men ruimte genoeg heeft om het om de Zuid-west te laten doorstaan; maar wanneer de Noordwestering, by eenige op den anderen volgende goede Peilingen die te vertrouwen zyn, minder dan 2 graaden begint te worden, eer men de Breedte van *Kaap Augustyn* nog heeft bereikt, dan mag men wel op zyn hoede zyn, om geen schade op de *Brazilsche Kust* te lyden; doch die breedte gepasseert zynde, kan men het, niet tegenstaande zulke laage peilingen, wel laten doorstaan; om dat de winden nu oostelyker loopen, naar maate dat men Zuid krygt, en daar mede genoeg kan werden opgeboegd; en word dan raadzaam gevonden, met dezelve wind, om de Zuid of wat oostelyker aan te steevenen, tot op 34 a 36 of wat meer graaden Zuiderbreedte, om aldaar de Westelyke winden te krygen, en met dezelve Oost aan te loopen; altyd wel uitzien de, en zorge draagende, of 'er iets mogte vernomen worden dat tot nog toe onbekend geweest is. Doch indachtig houden, als men genoodzaakt is om de wind op hooger breedte dan 36 graaden te zoeken, dat als dan de koers in tyds van die hooge breedte moet worden afgeboegd, om by groote Misgissing de *Kaap* niet onverhoeds voorby te geraaken, maar dezelve, mits de nu waayende Zuid-oostewinden, trachten aan te doen, op 34½ graad Zuiderbreedte, by den Westhoek van *Baay-Fals*, en dat aldaar de Miswyzing thans van 21 tot 22 graaden Noordwestering in het gezicht dier *Kust* bevonden word.

De *Kaap de Goede Hoop* gepasseert zynde, zal men tusschen de 34 en 36 graaden Zuiderbreedte loopen, om aldaar, of zo veel Zuidelyker als maar even nodig is, de westewinden op te zoeken, en daar mede Oost, of zo veel buiten het Oost aanloopen, als nodig is om by *St. Paul* en *Amsterdam*, of eer men de Lengte van 90 a 91 graaden bereikt, op de Zuiderbreedte van 37 a 37½ graaden te zyn, ten einde zich hier in zyn Vaarwater te verkennen; weshalven vroegtydig naar dezelve zal moeten worden uitgezien, dewyl men zig hier doorgaans Oostelyker bevind, dan men gist te zyn, en dus veel al die Eilanden eer ontmoet, dan men gedacht had.

Minder dan 2 of 1 graad Noordwestering is zeer na by de Brazilsche Kust.

Met een Zuide of wat oostelyker koers ten spoedigste de Westewinden op te zoeken.

Beoosten de Kaap de westewinden niet hooger te zoeken dan noodig is.

Verken-
ning by
St. Paul
en Am-
sterdam
aan de
Groen-
tens en
aan de
Miswy-
zing.

Behalven het gezicht van Land kan men zich hier ook verkennen *aan de Groenten*, dewelke by deeze Eilanden dryven, die zomtyds bewesten en benoorden deeze Eilanden gevonden worden, maar altyd daar beoosten en benoorden, van wegens de westelyke winden, die hier altyd waayen; zulks die Groenten, in eene genoegzaame meenigte ontdekt hebbende, tot een vast merkteeken verstreken, dat men die Eilanden reeds gepasseerd, en beoosten dezelve gekomen is. Daar en boven kan men zich hier ook verkennen aan de *Miswyzing der Compasfen*. Want bewesten, buiten gezicht van het Land, heeft men thans 19 graaden Miswyzing, en verscheide Schepen hebben, in de Jaaren 1778 en 1779, met 18 graaden Noordwestring het Eiland *Amsterdam* gezien, terwyl gemelde Miswyzing beoosten dezelve schielyk tot 17 graaden vermindert.

Koersfen
naar
Straat
Sunda
in de
Oost-
Mous-
son.

Indien nu de Schepen, die in de *Herfst-tyd uit Nederland* zeilen, tuschen *medio Maart* en *medio October* zich beoosten de Eilanden *St. Paul* en *Amsterdam* bevinden, en aldaar verkend hebben, en dus *Straat Sunda* in de *Oost Mousson* moeten aandoen, zullen ze van daar de Koers Oost Noord oost moeten aanstellen, om met 113 a 115 graden gegiste Lengte, op 29 a 30 graaden Zuiderbreedte te zyn

Verken-
ning te
zoeken
aan het
Land
van de
Een-
dracht,
maar
niet te
Zuide-
lyk.

Die Lengte en Breedte bereikt hebbende, zal men, als de gelegenheid van weer en wind zulks toelaat, het *Land van de Eendracht*, op 26½ graaden Breedte of Noorderlyker, dienen in het gezicht te loopen, of zich daar op de beste wyze te verkennen, om van daar zodaanige Koers aan te gaan, met welke men zich verzeekerd mag houden, dat men de *Trials-Rudzen*, (dewelke omtrent de 20 graaden Zuiderbreete leggen,) zonder gevaar passeeren mag; op dat de *Zuidkust van Java* bekwaamelyk kan worden aangedaan, en men boven winds van de *Straat Sunda* kome te vervallen, ten einde die zelve Straat spoedig te mogen bezeilen; in gedachten houdende, dat de Schepen zich hier doorgaans Oostelyker bevinden dan gegist hadden.

By tyds
van de
hoogere
Breedte
af te
gaan.

Weshalven by tyds van de hooge breedte moet worden geboegd, om, by groote Oostelyke Misgisingen, niet boven de 27 graaden in de gevaarlyke *Zeewyks droogten*, of

of *Houtmans Abrolhos*, die op 28 graaden buiten het gezicht der Kust gevonden worden, te vervallen; gelyk aar het Schip *Oostrust* is gebeurt; maar beneden de 26½ graaden Zuiderbreedte kan wel op de wal worden toegezeild, mits in gedachten houdende, dat dezelve niet hoog, maar op veele plaatzen laag en duinig is, en daarom niet boven de 4 a 5 mylen kan gezien worden. En dewyl 4, 5 a 6 mylen buiten dezelve, op 70, 80 a 100 vademmen, grond gevonden word, zo is het ten hoogsten nodig, om, by nacht of donker weer, het Lood in tyds te gebruiken, om alle schade voor te komen.

Edoch of schoon, by het aandoen van het *Land van de Maar Eendracht*, in tyds van de hooge breedte moet worden af-^{evenwel}geboegd, diend dit, (het zy om de weg te bekorten, of ^{niet al te}vroeg om het gemelde Land in het geheel niet, of benoorden ^{om niet}*Dirk Hertogs Rbeede* aan te doen,) ook niet te vroeg te ^{in de}geschieden, wyl de nu doorkomende Zuid-oost pasfaat win-^{Z.O.}den veelyds naar het Oost, en somtyds naar het Noordoosten ^{pasfaat}draayen, waar door men dan belet word de ordinaire distan-^{te ver-}tie Oostwaarts af te zeilen, of het Land te ontdekken; en waar door het ook veelyds gebeurt, dat de Schepen be-^{vallen.}westen de *Straat Sunda* vervallen, en lange tyd zwerven, eer zy de gemelde *Straat Sunda* in dien tyd kunnen be-
steevenen.

En wyl men op de Schepen, die van het *Land van de Ver-*
Eendracht naar Java steevenen, by het ontdekken van ^{dacht te}dat Eiland, zich ordinair Oostelyker bevind, en die Oostely-^{zyn dat}ker Kust op hooger breedte ligt, waar door ze, vroeger ^{de Oost-}dan men giste of verwagte, word gezien, diend men mede ^{lyker}daar op wel verdacht te zyn; dewyle men anders lichtelyk ^{Kust}onverhoeds daar op vervallen zoude; te meer, om dat de ^{van}zelve by nagt, of donker weer, niet aan te looden is, over-^{Java}mits van de helft des *Eilands Java*, tot deszelfs Oosthoek ^{Zuidly-}en verder, geen grond dan zeer dicht aan de wal gevon-^{ker ligt.}den word.

Indien men echter, onverhoopt, in de *Oost Mousson*, ^{Hoe te}beneden *Straat Sunda* kwam te vervallen, zoude men ^{doen als}zyn Koers om de Noord moeten vervolgen, tot onder de ^{men in}de *O.*
Mous-
son be-

needen
den
Straat
vervalt
Wat te
doen als
men
voor het
begin of
na het
einde
der O.
Mous-
son by
St. Paul
en Am-
sterdam
komt.

Kust van Sumatra, en zoeken het daar dan dichte onder de wal, met korte slagboegen en behulp der Landwinden naar Straat Sunda op te haalen.

Wanneer men eindelyk, van de *Kaap de Goede Hoop* gezeild zynde, voor het midden van *Maart*, of na het midden van *October*, zich beoosten de Eilanden *St. Paul* en *Amsterdam* bevond, en Straat Sunda moesten aandoen, zal men by de Straat de *West Mousfon* ontmoeten, en by gevolg, van beoosten *St. Paul* en *Amsterdam*, de *Koersfen* moeten inrichten, volgens de Instructie voor de Schepen, die in de *Maytyd* uit Nederland naar *Java* gaan.

En dewyl alle Instructiën of Zeilagie-ordres naar den gewoonlyken loop der Winden en Stroomen zyn geschikt, die somtyds wel eens veranderen, en de Schepen noodzaakt van de voorgeschreven Coursfen afte wyken, zo dient deswegens *Zeemanschap* te werden gebruikt; doch worden de *Scheeps Overheden* gelast hun yver en vlyt aan te wenden, om by toelating van weêr en wind, weder in de voorschreven coarslyn te komen, mits dat het zelve met een vol zeil, ruim schoots geschiede, dewyl dit de minste misgysing en de spoedigste reizen geeft; en word hen verder gerecommandeerd de miswyzing der *Compassen*, door de gewoone zons *Kimpeilings* en boven dien door deszelfs *Azimuth*, naauwkeurig te observeeren, en hunne *Compassen* geduurig naar dezelve te verbeteren; en, wyl de Instructiën niet *Jaarlyks* worden berdrukt, de verandering der miswyzing in dezelve, en in hunne dag-registers te noteeren, om dus by berdruk dezelve te verbeteren, en met de bevinding te doen accorderen, wordende de *Examineurs* der *Stuurlieden* gerecommandeerd daar op te letten.

INSTRUCTIE VAN DE MOUSSONS,

Dat is,

Van de deurgaande Winden, waayende in de Zee en d'Eylanden van 't Zuyden.

In Batavia, ende langs de ganfche Noordzyde van Java, als ook langs de Noordzyde van alle de Eilanden, welke van Java af, op een ftreeke Ooftwaarts leggen tot aan Solor ende Timor toe, begint de kwade tyd (het welke is de Westelyke wind; met regen,) in het voorfte van November. In December begint het sterker te waaijen, ende meerder te regenen. In January waait de westelyke wind op het styffte, en dan vallen de zwaarste regen-buijen, welke duurt tot over half February; van welke tyd af deze kwade tyd, te weten, de deurgaande Westelyke wind, voorts is afnemende, tot uitgaande Maart.

*Westelyk
Mousson.*

In de Maand van April is het daar fchoon weder, met ver- anderlyke wind, veel ftilte, ende flegt water; fomtyds met de volle ofte nieuwe Maan onweers buijen uit de Westelyke hand waaijende, het welke duurt tot in het voorfte van May, als wanneer de wind begint te keeren naar het Oosten.

*Weiffel-
maandt.*

Van het voorfte van May af, hebben de gezeide Plaatsen Ooftelyke wind met weynig regen; in Juny ende July waait de Ooftelyke wind op het styffte, zonder eenige regen, uitgezeid fomtyds by onvoorfiene buijen, doch zeer zelden, zoo dat het in die tyd meest en doorgaans mooy en klaar weder is, duurende tot uitgaande September.

*Weiffel-
maandt.*

In de Maand van October hebben de gezeide plaatsfen weder-

*Ooftelyk
Mousson*
om-

omme veränderlyke wind, de Ooftelyke winden afneemende, en de weftelyke wederom beginnende.

Weg die het Mousfon loopt. De boven-gezeide doorgaande Winden, en ook de froom van het water, het welk den wind volgt, loopen uit den W. N. W. ofte uit de O. Z. O. lange racx van het open van de Zee tuffchen de Landen door.

Onzekerheit van het begin des Mousfons. Maar staat te weten, dat in zommige Jaren de voorfz. doorgaande winden wel veertien dagen, ja ook een gansche maand laater of vroeger beginnen, ende eindigen, dan op de gewoonlyke tyd.

Niet tegens het Westelyk Mousfon op te zeylen. In die tyd, in welke de weftelyke wind en froom in de gezeide Zee op het ftyffte loopt, ('t welk is in December, January; ende tot over half February,) is het niet voorderyk, zig te moeijen, om tegens wind en froom op te stoppen, fchoon dat by de wal langs goede Anker-grond was: want zo de weg wat verre is, zal men veelyds zo veel met moeiten verliezen, als men wel zoude verlooren hebben met wagten na den Ooftelyken wind. Dog als het niet wyd is van de plaatfen daar men is, tot de plaatfe daar men begeert te wezen, gelyk als van Batavia tot Bantam, zoo word het wel tegens de wind opgestopt, ook zelfs met groote Schepen.

Tegen het Ooftelyke Mousfon is 't mogelijk op te komen. De Ooftelyke winden waaijen op de gezeide ftrecken zo ftyf niet, als de Weftelyke winden; uit welke oorzaake het doenlyk is; in dien tyd van de Ooftelyke winden, van de Weftelyke plaatfe tot de Ooftelyke te komen; gelyk als van Bantam na Batavia, Japara, &c. als ook mede wel tot Solor, en Timor toe, zoo doorgaans de wal gehouden, ende ook binnen Madura door gevaren word. En om dat de Ooftelyke winden niet zo ftyf waaijen, zoo kunnen de Schepen welke van de West uit de Indifche Zee komen, 't allen tyden van het jaar de Straat Sunda bevaren, en te Batavia komen.

Dog alhoewel de Weftelyke, winden en de froomen ongelyk harder loopen dan de Ooftelyke, zoo kan nogtans tot allen tyden, zelfs ook in 't midden van de tyd der Weftelyke wind, van Batavia af de Straat Sunda uitgevaren worden, maar met ongelyk meerder moeiten, dan het inkomen heeft tegens het Ooftelyk Mousfon op.

De Straat Sunda te De Straat Sunda is aan de zyde van Sumatra zeer diep, ende

de op sommige plaatsen grond af; maar langs de zyde van Java is over al goede Anker grond op twintig ende dertig vadem diepte: zoo dat het best is, by die zyde langs te houden; *maar in het West Mousfon moet zorge gedragen worden, de wal niet te na te komen, om niet daar op bezet te worden, alzo het dan een lager wal is. En in gedachten houden dat de vierde hoek, van Java by Nacht of donker weër; niet nader moet gekomen worden als 25 a 30 vadem, wyl men dan niet verre, buiten dezelve is,*

Onder de Oostzyde van het Prince Eiland, welke aan het West-einde van Java in de Straat Sunda ligt, vind men Ankergrond op alzulke diepte als men zelfs begeert, zo dat men daar op twintig ofte vyftien vadem diepte mag zetten, om te wagten dat de wind na het West-Zuid-Westen loopt, alzo daar onder het Land de wind wel eenige strecken buiten zynen regten gang schiet, welk in Zee W. N. W. is ende Noord-West: de wind als dan van de West-Zuid-Westelyke hand hebbende, kan men bekwamelyk van onder het geseide Eiland boven de vlakken Hoek van Sumatra, ende buiten de Straat Sunda komen, alwaar de wind weder benoorden het westen loopt, ende mag men Z. W. ten Zuiden, ofte ook wel Z. Z. W. overloopen, tot op de 10 ende 11 graden Zuider breedte, omme de doorgaande Zuid-Oostelyke wind te vinden.

Van Batavia Noordwaarts, langs d'Oost zyde van Sumatra, binnen Banca door, ende na de Straat van Sabon toe, houd het Mousfon een tyd als te Batavia; maar waait meer uyt den Noord-Westen.

Langs de geheele Oost-zyde van Sumatra vind men Anker grond, ende daar gaat ebbe en vloed, dog niet zo juist tye houdende als in Nederland, want de Stroom loopt ongelyk langer met het Mousfon dan tegen het Mousfon, dog met de nieuwe ofte volle Maan, met Springtye, wil de stroom wel wat meerder dan op andere tyden tegens het Mousfon oploopen; waar door de Schepen dit vaarwater tegens het Mousfon kunnen opzeilen, dog niet zonder groote moeite.

In de Zee tusschen Banca, Bintang, ende ander daar by leggende Eilanden ten Westen, ende Borneo ten Oosten, (welke by de Portugeesen ten oorsake van zyne stille *la Malajales Damas* genoemd word,) houd het Mousfon mede een tyd

*gens het
Westelyk
Mousfon
uyt te zey-
len*

*Mousfons
binnen
Banca.*

*Binnen
Banta
door, te-
gens het
Mousfon
op te zey-
len.*

*Mousfon
omtrent
Borneo*

tyd; ende loop als langs Java: maar daar, omtrent de Middel-Linie niet zo juist zyn regel van regen of droog weêr houdende, als 't wel doet in de bovengemelde Plaatfen; want het in Borneo kan gebeuren, dat het gansche elf maanden gestadig, of ten minsten alle dagen wat regent.

Mousfon omtrent, en in de Molucques.

Desgelyks in Macasser, langs de West ende Noord zyde van Celebes, als ook mede in de Molucques, ende langs Bathachina ofte Gilo, heeft men het Mousfon op een tyd te rekenen als langs Java, ende andere daar bcoosten leggende Eilanden, dog met zulken onderscheid, dat het Westelyk Mousfon in de Molucques uit de N. N. Westen blaast, waar omme het niet Westelyk, maar Noordelyk Mousfon genoemd word. Daar en tegens, het Oostelyk Mousfon blaast in de Molucques uit den Z. Z. Oosten, waaromme het niet Oostelyk, maar Zuydelyk, Mousfon genoemd word, zulks duurende tot by de Manipes, het welk drie Eilandekens zyn die neffens Cambello, van Ceram af na Bouro toe liggen, op de 3 graaden Zuider breete. Ende dit Westelyk, ofte Noordelyk Mousfon, zoo het hier genoemd word, geeft in de Molucques wel den meeste regen: ende het Oostelyk of Zuydelyk de meeste droogte, op de wyze van het geene van het Mousfon van Java ende de byleggende Eilanden gezeid is; maar niet met zoo groten onderscheid, in Borneo gebeurt; ook is aangezeit, dat altemet in het Jaar weinig onderscheid is, tusschen goede en kwade tyd.

Tegens het Mousfon op, wyt de Molucques te komen.

En alhoewel in Juny ende July het Oostelyk ofte Zuidelyk Mousfon in de Molucques, ende de byleggende Eilanden, op het styffte loopt, gelyk als uit de voorgaande Beschryvinge te verstaan is, zoo kunnen nog by tyden de Schepen tegens wind ende stroom op laveren, binnen de Eilanden deur, tot aan de Manipes toe, alwaar zy het Mousfon, te weten wind ende stroom, uit een Oostelyker hand beginnen te krygen, waar mede zy met gemak voort na Batavia kunnen komen.

Tegens het Mousfon op, in de Molucques te komen.

Die geene welke in de tyd van het Noordelyk of Westelyk Mousfon wil in de Molucques wezen, komende van de West door de Bouquerones bezuiden Celebes door, die mag by Celebes langs binnen de Eilanden van Bouton door zeilen, latende meest alle de kleine Eilandekens boven Bouro, ende

ende ook de Xulla van Pangayen aan 't stuurboort of ter regterhand van hem, waar van in het breede in de Leeskaarte van Willem Janz: Amsterdammer Gouverneur van Solor, Timor, ende de omleggende Eilanden, geleert wordt, in welk vaarwater ietwes van de weerstroomen geholpen wezende, ende meest alle langs Ankergrond vindende, men by de wal mag op lavceren, tot dat het Noordelyk genoeg is, om na de Molucques over te steeken.

Maar alzoo de gezeide weg langs Celebes zeer veel zanden ende vuilen heeft, zo is het ongelyk beter, willende na de Molucques tegens het Noordelyk Mousfon op, door de Strate van Bouton, ende van daar over bezuiden Xulla op het gat van Ouby te loopen, van waar men binnen de Eilanden kan opkomen om de Noord.

Bezuiden de Manipes, Amboina, ende Banda, ende voorby Bouro, tot by de Titabesfe, heeft men met het Oostelyke Mousfon, (het welke hier een tyd houd gelyk als langs Java, ende andere beschreven Plaatzten,) in het voorste ende tot middel tyd van het Mousfon, het welke is van de uitgaande April tot in het leste van September, zommige jaren een maand ofte een halve maand vroeger ofte laater, zeer harden regen en styven wind, op denzelven tyd als het langs Java en de byleggende Plaatsen droog ende vast weêr is, met de minste buijen.

Ende na dat het Oostelyk Mousfon al verwaait is, lopen hier de stroomen wel een gansche maand, ende daar omtrent tegens den westelyken wind op, gelyk als ook doet de stroom na het westelyke Mousfon tegen den Oostelyken wind op.

Benoorden Malacca ende Atchin, en van daar westwaart, op de Bogt van Bengale, te weten, langs de Kust van Cormandel ende Ceilon, word gerekent; dat in die Maanden, welke te Batavia, ende van daar Oostwaarts, als ook Westwaarts tot voorby de Maldives, tuschen de Middel-Linie ende de Zuider breedte van 10 ofte 11 graden, het westelyk Mousfon blaast; hier daar-en-tegens de deurgaande wind uyt den O. N. O. ende uyt den N. O. waait: ende wederomme, dat in dien tyd terwyle te Batavia, ende op de gezeide Zuidelyke streeken, de Oostelyke winden blazen; hier, benoorden de Middel-Linie wezende, de deurgaande wind uyt den W. Z. W. ende uyt den Z. W. waait, dog de tyd

D

van

*Mousfon
in Amboi-
na ende
Banda.*

*Stroom
tegens
wind op.*

*Mousfon
op de Bogt
van Ben-
gale.*

van den beginne ende einde van dit N. O. Mousfon hier be-
noorden de Linie, verschilt zo veel van het begin ende
einde van het W. Mousfon bezuiden de Linie, dat de
Gouverneur Willem Jansz. heeft aangeschreven, dat, leg-
gende aan Ceilon onder Puncto Gale, in 't midden van
Maart, de wind begoft W. Z. W. en de Z. W. te wayen;
dat in 't leste van Maart het Westelyk Mousfon staag door-
waaide, ende de stroomen hard om de Noord gingen, duu-
rende tot in 't eerste van October, eer de wind weer uit den
O. N. O. ende N. O. hand uit de Bogt van Bengale kwam.
*Thans beginnen en eindigen de Weste Winden wel een Maand
laater, dan hier gemeld word.*

*Tyd om
van Ma-
sulipat-
nam te
zeylen na
Batavia.*

Te Mazulipatnam begint in het eerste van Juny eene lande-
lyke wind, duurende omtrent 14 dagen, welke zeer onma-
telyk heet ende ongezond is, met welke wind de Schepen van
de Kust van Cormandel mogen afsteeken, en lopen by de
wind over na Atchin, ofte buiten Sumatra om, na Batavia
toe: maar alzo in die Maand de wind in ruime Zee na den
West-Zuid-Westen waait, ende de stroom van het water
zeer hard om de Noord loopt, zoo is het dikwils dat de
Schepen genoeg te doen hebben om Atchin aan te zeilen.

Het spoedigste zeilen van de Kust van Cormandel na Ba-
tavia is in October, November ende December, met het
Noord-Oostelyke Mousfon, 't welk de Schepen brengt tot
onder de Middel Linie, in de veranderlyke wind, en ko-
mende op een ofte anderhalf graad Zuider breedte, vind men
in November, ende December de West Noord Westelyke
wind, welke haar voorspoedig na Batavia voert.

*Zuyd-
westelyke
winden in
Augustus
langs de
Kust van
Arabia.*

Die genc, welke eerst met de Nederlandsche Schepen An-
no 1614. de Kust van Arabie hebben bevaren, hebben aan-
geschreven, dat zy by de zyde van Arabie, vyftig of seftig
mylen buiten 't land van de Swarten, van het voorste van Au-
gustus tot den 19 September, van de 5 graden Zuider breed-
te, meest doorgaans Zuid, Zuid Zuid-Westen, ende Zuid-
Westen winden vonden.

*Oostelyke
winden in
September
langs Ara-
bia.*

Ende dat zy van den 19 September onder de Kust van Ara-
bie hadden Oost-Zuid-Oostelyke wind, ende stroomen, die
om de West liepen, hebbende onder het land veel stilten:
maar komende in Zee in het lesten van October, hadden
Noord

Noord Oofte, ende Noord-Noord-Oofte winden, ende in het voorfte van November onder de Middel-Linie komende, van den West Noord-Westen, ende op de 4 graden Zuyder breete; West-Zuid-Weste wind, welke haar tot Bantam voerde.

In de Indifche Zee tuffchen Madagascar ten Westen; ende Java ten Ooften, bezuiden de 10 a 11 graden Zuyder breete, tot onder de Tropicus Capricorni, ende daar bezuiden; ook wel tot op 28 graden Zuider breete, waayen Zuid Oostelyke winden jaar uit jaar in, met welke de Scheepen, die van Batavia na Huis zeilen, dik wils gebragt worden, tot op de grond of't rif van Aguillas, alwaar zy veelyds Westelyke winden en Zuydwaards vallende stroomen vinden, dewelke haar wederomme verlaaten zo haast zy een stuk voorby de Cabo Bone Esperance ende op de 28 ofte 27 graaden Zuyder breete komen, als wanneer zy vinden de deurgaande Zuyd-Oostelyke winden, met dewelke zy St. Helena, en de Middel-Linie kunnen bezeilen.

Stadige Z. O. winden tusfchen de 10, 11, ende 30 graden Zuyder breete.

De gezeide Westelyke winden, welke by de Cabo Bone Esperance gevonden worden, hebben haren loop zoo wel bewesten (als van d'Eilanden van Trista d'Acunha af, na de Caab toe), als beoosten de Cabo Bone Esperance, over de gantsche Indifche Zee, bezuiden de 28 en 36 graden Zuider breete, ende dat voornamentlyk in May, Juny, July, ende Augustus, in de tyd dat het daar Winter is; maar in January, February, ende Maart, dat aldaar Somermaanden zyn, heeft men daar veel variable Winden, dewelke dikwyls Oostelyk waayen, met veel stormen ende buyen.

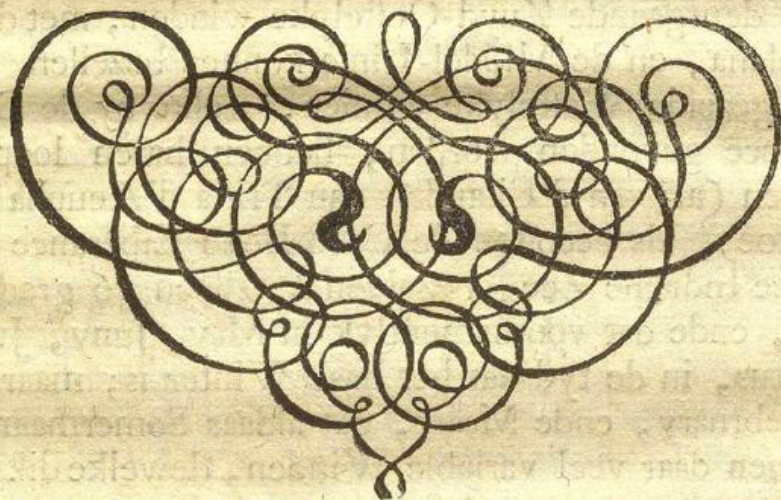
Westelyke winden, ook onweers buyen, bezuiden de 30 graden Zuydelyke breete.

De Zuydelyke winden, welke van 24 of 25 graden Zuyder breete, tot omtrent de Middel-Linie, in Zee, tuffchen Angola, en Brasil waayen, komen in Maart, April, May, Juny, July, Augustus ende September, terwyl de Son benoorden de Middel-Linie is, meest doorgaans uit de Zuid-Oostelyke hand; maar in October, November, December, January, February, wanneer de Son is bezuiden de Middel-Linie, waayen zy meest uit den Zuid-Zuid-Westen.

Tyd van de verandering van Wind in de Aethiophische Zee, zoo gemeenlyk in de Kaarten genoemt.

Wederomme, de Son wezende benoorden, zo waayen de Zuydelyke winden benoorden de Middel-Linie, meest uit den Zuid Zuid-Westen, ende lopen ook verre om de Noord, te weten al tot by de Soute Eylanden: maar als de Son is bezuiden de Middel-Linie, zoo houden de Zuidelyke winden, op de gezeide strecken, meerder aan de Zuid-Oostelyke kant,

ende en klimmen ook niet zoo verre om de Noord, maar de Noord Oostelyke winden, welke meest staag door tusschen de Canarische en de Soute Eylanden waayen, loopen niet alleenlyk tot de 6 en 5, maar ook tot de vierde graad, Noorder breete, alwaar zy verlooren worden, ende veranderen in Westelyke ende Zuidelyke winden, ende ook in stilten, ofte calmte, gelyk het gemeenlyk genoemt word, welke winden en calmte gestadelyk ofte meesten tyds, daar ter plaatze onder en omtrent de Middel-Linie duuren.

KUST-WINDEN.

Van Caab Verde langs de Wal, tot by Caap Gardeseu aan 't Roo Meer, waayen de volgende Winden.

an Cabo Verde tot Kaap St. Anna of Sirliens, waait gemeenlyk de wind tusschen 't Oost en 't Z. O. en van daar tot Kaap Palmas heeft men de wind Z. W. en weder van daar tot aan de Bogt van Guinea, daar de Kust inwykt W. Z. W., en daar de strekking van de wal Zuidelyk na Kaap Lope draait, daar heeft men de wind dan weder Z. W. en verders langs de gantsche Kust tot omtrent de Z. breete van 30 graden, en verder tot Kaap de Goede Hoop heeft men de wind variabel, dog wel 't meest Zuidelyk, en de stroom om de W. N. W.

Van Cabo de Goede Hoop tot 30 graden Z. breete of Caap Corentas op 24 graden, zyn de winden van May tot October variabel van 't Zuiden tot Oost, Noorden, West en N. W. tot omtrent 30 mylen buiten de wal, en wanneer de wind N. W. is, heeft men ruuw koud wêer met regen en storm, maar van October tot Maart zyn de Winden Oostelyk met goed wêer.

Van Caap Corentas tot aan 't Roo Meer, zyn de winden van October tot half January veranderlyk, dog al meest Noordelyk, en lopen veeltyds het geheele Compas rond, de sterkste winden zyn Noorden, dan heeft men storm en regen, aldus waait het ook omtrent; het Eiland Madagascar, en de Eylanden daar omtrent van January tot May is de wind N. O. of N. N. O. met heldere koelte en goed wêer.

Van May tot October heeft men de wind Zuidelyk; in July, Augustus en September, heeft men veel stilte en sterkte stroom, die regt op de wal aanvalt; zo dat wanneer men in gemelde maanden zig op die Kust bevind; het best zoude wezen om wat ver Zeewaarts te zyn tot omtrent 80 a 100 myl buiten den Oever; daar heeft men dan een frisse koelte. In de mond van 't Roo Meer by Cabo Gardeseu heeft men doorgaans styve winden en ongestadig wêer, ja zelfs in de maanden van July, Augustus en September; wanneer

men op de Kust van Melinda dan stilte en Calmte heeft, en men heeft daar en tegen, wanneer men maar 10 a 12 myl Zeewaarts van gemelde Caap is, mooi weêr en een heldere koelte. In het Roo Meer zyn de winden van May tot October uit den Zuid-Westen met styve koelte, en een sterke uitvallende stroom, zoo dat men in gemelde maanden daar niet wel kan in komen, ten waare men dicht onder de wal hield, daar vind men Landwinden en de stroom trekt als eer neer dan inwaarts.

In de maanden van September of October loopt de wind weder om na het Noorden, en zet zig dan ten laatsten N. O. met mooi weêr, tot in de maand van May of April, en vervolgens weder Noorden en voorts Oost, en eyndelyk allengskens na het Zuiden, alwaar hy dan vast blyft staan.

In kennisse van my

N. HARTMAN.

*Instructie voor de Opperhoofden
van de Schepen der Generale Neder-
landsche Gectroyeerde Oost-Indische
Compagnie, soo van hier naar Indiën
gaande, als van daar herwaarts ko-
mende, en de Tafel-Baay aan Cabo
de Goede Hoop, willende aandoen.*

angezien men bevonden heeft dat de Overheden der Schepen van de Compagnie, zo naar Indiën gaande als van daar Retourneerende, de Caap de Goede Hoop, en de Tafelbaay zoekende aantedoen, veeltijds voor, ja byna in die Baay zynde, door dikwyls schielyk opkomende harde Zuid Ooste winden, die met veel kragt over den Tafelberg komen aftewayen, genoodzaakt zyn de Reede aldaar te verlaten, of wel voor de Baay buyten de regte Reede te ankeren, en daar door Ankers en Touwen komen te verliezen, gelyk ook sommige uyt vreze van dit verlies, of wel dat hare Stengen met laveeren overboord zouden kunnen geraken, het met zodanige harde afluandige winden, volgens het gewone gebruik, na 't Robben-Eyland latende doorstaan; door onkundigheit van de regte hier na aangewezenen Peyling, by 't zelve Eyland ankerde, ter oorzaak van de schielyk aflopende gronden, van daar tot by het Dasen-Eyland, ja zelfs tot naar de Saldanha Baay zouden kunnen werden afgedreven, en alzo een lange voor d'E Compagnie gansch niet dienstig sukkeling in het doen van hare verdere reys komen te maken behalven nog de rampen die daar door aan de reeds in manschap verfwakte of onmagtige Schepen, zouden kunnen werden

den toegebracht, gelyk de ondervinding dat al verscheiden maalen heeft geleerd; zoo is het dat ons van daar, by geschrifte toegekomen zynde, de middelen dienende tot voorkominge van diergelyke zwarigheden, perykelen en verliezen, by experientie door het bevaaren, en een exact onderzoek van de Kusten, aldaar op onze expresse ordre gedaan en uitgevonden, wy goed gevonden hebben dezelve by forme van Instructie te stellen, zo en gelyk hier na is uitgedrukt, ten einde de Scheeps Overheden in het aandoen van de gemelde Tafel Baay zig daarna zullen hebben te reguleren.

Weshalven zy Overheden 't Land van de Caap aandoende, en de Tafel-Baay niet kunnende krygen, maar te laag vervalende; ofte ook van de Reede komende te dryven, niet meer als voor dezen wel geschied is, buiten de Reede op de voorverhaalde vuyle Gronden zullen behoeven te ankeren, nog ook wederom 't Zee te steeken, maar ter contrarie voor de wind onbeschroomt, op het Robben Eyland afzeylende, des Posthouders Huys door 't Noord-Westen moeten brengen; staande dit Huis aan de Oost-kant van 't Eyland op strand; kunnende men dan geruft om de Noord loopen, om 't rif dat aan de Zuid-zyde van 't zelve Eyland legt, mis te geraken, wel lettende dat gedagte Rif niet nader als op 5 en een half Vadem gepasseerd word, moetende dan vervolgens het zy by dag of nagt, om op de goede Reede van 't meer-gemelde Robbe-Eyland te komen, gezeilt worden, zo als by de volgende Instructie belast wort.

Verbeterde INSTRUCTIE, voor de Overheeden van Compagnies Schepen, by het uit. en inzeylen van de *Tafel-Baay*, of wel principaal, by het opzoeken van de Ankerplaats onder het *Robben-Eyland*, als:

Articul I.

W ord ulieden aanbevoolen, by het opzoeken van de Ankerplaats onder het *Robben-Eyland*, niet naar de oude Instructie te werk te gaan, die ulieden beveelt het Posthouders Huis West en het Vlaggemans Huis, Zuid-West te brengen, zoo als ook de Kaart aanwyft, om aldaar goede Ankergrond te vinden, het welke na bevinding van verscheyde Scheeps Overheeden, is komen te blyken, dat daar ter plaats vuyle grond was, en dus daar door ulieden niet alleen in gevaar kunnen gebragt werden van Ankers en Touwen, maar ook wel Schip en Zielen in de waagschaal te stellen.

Art. II.

Daarom worden UE: by deezen gelaft, in 't vervolg by het opzoeken van de Ankerplaats onder het *Robben-Eyland*, de volgende peylinge te observeeren, namentlyk; het Posthouders Huys te brengen in 't West-Zuid-West en het Vlaggemans Huys in 't Zuid-Zuid-West en half West, mits het Eyland niet nader te komen als 9, Vadem diepte, dewyl by onderzoek is komen te blyken, dat op 8, Vadem diepte na 't Eyland al vuyle gronden gevonden worden, zynde deeze peyling dienstig by nacht te observeeren, om reeden men als dan de Vuuren op de twee voormelde plaatsen fiet branden, of zoo niet volgens het al oude Seyn van het doen van een of meer Kanon Schooten zoo lang de Eylanders zulks komen te hooren, aangestooken worden.

E

Art. III.

Art. III.

Indien ulieden by dag de Ankerplaats van 't *Robben Eyland* willen aanloopen, moet de stompe Hoek van de *Hout-Baay*, dat het buytenste land is, 't welk men van de vaste Kust zien kan, in de Zuid-Hoek van 't *Robben-Eyland*, en de Vlaggestok voor 't Posthouders Huys, regt in de voorgevel van 't voormelde Huys, worden gebragt; latende 't Anker op de diepte van 9, a 9 en een half Vadem fyne Zandgrond aldaar vallen.

Art. IV.

De Overheeden van Hoekers en klynder soortgelyke Vaartuigen, die na het *Robben-Eyland* worden afgezonden, of het zelve by nookzakelykheyd moeten opzoeken, worden by deezen aanbevoelen, dat zy lieden op de volgende peylinge moeten ankeren, namentlyk het Posthouders Huys in 't Zuyd-West ten West, op de diepte van 6 a 7 Vadem fyn zand, daar dezelve veylig zullen kunnen leggen; terwyl in tegendeel swaare Scheepen aldaar ankerende, de Wal te na zouden komen.

Batavia den 13. October 1778.

(was getekend)
J: D: SCHRIVER,
Accordeert.

Op beide deeze Aangeweezene plaatzen heeft men dit gemak, dat men dan met een styve Zuid-Ooste wind geduurig kan af en aan varen; om verversing van Schaapen als andersints van het Eyland te halen, het welk op de voor dezen by de oude papieren genoteerde peyling niet zo gevoeglyk heeft kunnen geschieden, behalven dat men daar schielyk aflopende gronden gewaar word, waar door de Schepen dikwils met haare Ankers dreggen, moettende hierom niet versuymt worden, het Loot naarstig te gebruiken en in het water te houden; dog men heeft de Klip walvis, in de Kaart aan de Zuid-kant van 't Eyland afgetekent, niet zo veel te myden als by gebrek van ondervinding in vorige tyden wel gedaan is, dewyl men daar tegens aan 4 en halve Vadem diepte, en vuyle grond heeft;

heeft; zynde dit een langwerpige Klip, die zig een halve Kabel lengte om de Ooft uitstrekt, tusschen dewelke en 't Eiland 8, 7, en 6 vadems diepte midden vaarwaters, dog alle vuile gronden, word gevonden; gelyk ook zodanige vuile gronden op een Quart-myl spatie rondom het geheele Eiland ter diepte van 9, 11, 14, 13 en 10 vadems gevonden worden, behalven alleen aan de Ooft kant daar de Schepen moeten Ankeren, zo als hier bevorens is aangetoond; en als dezelve 't Eiland by Nagt willen naderen, zal moeten werden gelet, datze dan een Kanon-schoot schieten, wanneer men aanstonds het vuur by het Vlaggemans huisje zal zien aansteken, mitsgaders de Reede van 't Eyland willen de aandoen, dan nog een tweede Kanon-schoot, wanneer 't vuur by 't Posthouders huis ook zal worden aangestoken, waar op men dan geruft zal kunnen toezeilen, en op voorengemelde peiling Ankeren.

Maar of het gebeurde dat eenige Schepen, of van de voorz. Reede, of in het aandoen van 't Land beneden 't Robben Eiland quamen te geraken, of te vervallen, ende vermits de Zuid-Oostelyke of andere winden en stiltens geen kans zagen, om op te komen, zullen dezelve insgelyks vrymoedig ende onbeschroomt nog verder mogen afzakken. naar het Dassen Eiland, ongeveer 8 Mylen laager als het zo evengemelde Robben Eiland, ende omtrent Noord-Noord-West van de Tafel Baay op 33 gr. 34 Minuten gelegen, om ter welkers plaatse te Ankeren; men alleen te observeeren heeft, dat de Dassenhoek Zuiden, het Bergje Rypermonde, dat zig, door de daar opleggende vogelmist, meest wit verthoont, Zuid-West ten Zuiden, en de Blaasbalk, zynde een brandende Klip aan de Noordkant, Noord-West ten Westen van zig gehouden word, alwaar men het Anker geruft op 10 vadems fyne zandgrond kan laten vallen, als mede op de Pyling van gemelde Dassenhoek Zuiden, en Rypermonde Zuid West, alwaar men nog 10 en 11 Vadems, even zodanige goede grond zal bevinden, leggende op beide deeze pylingen vry beter beschut voor de Zuid-Westen winden en de zwaare daaruit volgende rollinge van de zee, dan op de plaatsen die in de oude papieren worden aangewezen, waar en boven men dan ook meerder Commoditeit heeft om met Schuiten te kunnen af en aanvaren, te meer, dewyl de ondervinding van veelen jaren heeft geleert,

leert, dat men dezelve Zuid-Weste winden in de Zuid-Oost Mousfon, wanneer men ter Caabsé Reede meest harde Zuid-Ooste winden is hebbende, by het Dasfen-Eiland veel is onderworpen, wyl de Zuid-Ooste wind zelden zo verre, immers niet met zo veel forcie langs de Kust doordringt, maar by nagt het gemelde Dasfen-Eiland aangedaan zullende worden, diend wel te worden uitgezien, gemerkt men dan de Brandings eerder gewaar word dan het Eiland zelfs, uit hoofde van zyne laagheid, en dat dezelve Branding wel tot een kleine Myl in Zee is strekkende, zoo wel aan de Zuid, als aan de geheele West kant, dewelke diend gemyd, en zo als hier boven genoteerd is, aan de Oost-zyde geankert, mitsgaders wel in aanmerking genomen te worden, dat de Stroomen hier doorgaans sterk om de Noord lopen, waar door men misgiff zoude kunnen geraken, dog tusschen de Oost-wal en dit Eiland is overal schoone Zandgrond, leggende aan de Noord-kant van 't zelve, het Zand-baaytje in de Kaart afgetekent, met de naam van Lelyputters-Baay, daar men met de Schuiten moet aankomen, en in agt nemen, dat men niet tusschen de Hoek en de Blaas-balk doorvaart, maar wel benoorden gemelde Blaas balk, om redenen, dat 'er meer andere blinde klippen tusschen leggen, die by wylen storten, en een Schuit met de daar in zynde Menschen in groot gevaar zoude kunnen brengen, het geen kan werden voorgekomen.

Voorts is het voor de Schepen die de Tafel-Baay in de Zuid-Ooste Mousfon moeten aandoen, veel beter onder het Dasfen-Eiland te komen, en aldaar eenige dagen te vertoeven dan buiten noodzaakelykheid direct de Saldanha-Baay binnen te lopen, ten aanzien zy in dien tyd des Jaars veelmalen genoodzaakt zyn tot merkelyke veragtering van haare Reis, en tot nadeel van 's Compagnies belangen, een Maand, zes Weeken, ja twee Maanden en langer in de gemelde Baay te blyven vertoeven, eer voor haar gelegenheid gebooren word, om naar de Tafel-Baay te kunnen opkomen, en aldaar van 't nodige verzorgt te worden, vermits de Noordelyke winden die tot het uitlopen van de Saldanha-Baay worden vereifcht, als dan zelden zo lang doorstaan, als het voor de Schepen nodig is, om haar oogmerk te kunnen bereiken, daar in tegendeel de gedurige ondervinding heeft doen zien, dat het zelden mist of men kan van 't meergemelde Dasfen-Eiland; het

het minste hapje van goede wind waarnemende, de Tafel-Baay in zeer korte dagen bestevenen, gelyk aldaar ook twee à drie Scheepen voor cenige dagen genoegzaam met Kony-nen en wilde Groenten tot verquikking harer ophebbende zieken, en andere Manschap kunnen gespyzigt werden, en als het den nood vereyscht, dagelyks wanneer men begeert van daar na de Saldanha-Baay vertrekken.

In welk geval van onvermydelyke noodzakelykheit, de zelve Baay dan moetende werden gekozen, dient daar omtrent te werden aangemerkt, dat men die onbeschroomt kan aan-doen en inzeylen, mitsgaders dat, om ter deegen verkend te geraken, moet werden gelet op twee hooge Bergen, bezuiden gemelde Baay leggende, (zynde benoorden laagachtig Land), en by onderzoek bevonden, dat voor aan buiten de Baay en zo mede binnewaarts, de gronden meest overal in 't vaar-water, voor Schepen en mindere Vaartuigen, bequaam zyn om daar op te kunnen ankeren, 't welk vermits de stilte die men hier veelyds ontmoet, en dat de Zuid-Wester tigt den mond van deezen Baay meest het heele Jaar door zeer sterk in loopt, dikwils gantsch dienstig te wezen zoude kunnen werden gevonden, en aan de Schepen merkelyk te pasfen komen, kunnende dezelve wyders verder binnen zeylende, haar Cours geruystelyk tusschen de hoek van de Hoedjes Baay en 't Marcus Eyland door stellen, of ook wel langs de Zuidwal en 't gezegde Eyland, beneden het zelve omloopen, om de Hoedjes-Baay te bestevenen, alwaar men dan op 4 en een half, à 5 Vadem overal op schoone grond kan Ankeren, en zo diep in die Baay agter gemelde hoek loopen, dat men geen opening van de Zee meer zien kan, en over zulks in een bekende Baay zonder de minste slag van Water voor alle winden bevryd legt, zynde boven dien in deze Hoedjes-Baay ook goede plaatsen en zandige Stranden, om met Schuiten en Boten te kunnen aankomen, dog goed drink-Water en verversing word hier, behalven het geene dat van de Caab komen moet, weinig of niet gevonden.

Ende of het gebeurde dat eenig Schip of Schepen door stilte of harde Winden, buiten de hoek van de Caab, tusschen de Tafel-Baay en Baay-Fals, op dezen Hoeks-wal quamen bezet te geraken, hebben wy de Hout-Baay agter den Tafel-Berg gelegen, in de hier bygevoegde Kaart van de Tafel-Baay doen tekenen, waar uit zal kunnen werden gezien, dat

*Onderrig-
ting wegens
de Saldan-
ha Baay.*

*Wegens
de Hout-
Baay.*

dezelve Hout-Baay is strekkende Noord-Noord-Ooft en Zuid-Zuid-West, en dat men even buiten dien Baay 30, 25, 20, 15 en 12 Vadems diepte bevind, mitsgaders dat de twee Hoeken, die de Baay komen te maaken Zuid en Noord van mal-kanderen leggen; zynde binnewaarts, midden Vaarwaters 10, 8, 7 en 6 Vadems diepte, al meede schoone gronden; dog als men daar voor de Zuid-West en West-Zuid-Weste Zee, die hier een zeer zwaar Water maakt, beschut zoude zyn, moet men dicht agter de Noord hoek ankeren, daar slegts drie en mindere Vadems Water gevonden worden, en men dan maar omtrent twee Cabels Lengte van de Wal af legt, zo dat hier geen grooter Scheepen als van 100 Voeten voor de voorz. Zee en winden bevryd leggen kunnen, zo dat deze Baay over zulks niet anders dan by de uiterste noodzake-lykheid moet werden aangedaan; in welk geval by het inzeilen dient te werden in agt genomen, dat als men tusschen de Zuid en Noord-hoek van dito Baay is, aldaar aan de Noord of Bakboord-zyde een klein Rif van blinde Klippen, anderhalve Cabel-lengte dwars overstekende gevonden word, 't welk met de minste slag van water kan gezien en gemyd worden, als men het midden Vaarwater houd; ook dient de tegen over leggende Slangen-Kop nauwkeurig te worden gemyd, dewyl daar een Rif wel omtrent drie quart Myl om de Noord West van af strekt, dat by mooy weer niet kan worden gezien, dog waar op by hard of onstuimig weder, sterk brand.

*Wegens de
Baay Fals.*

Maar als de Schepen nog laager en voor de Baay-Fals komen te vervallen, genootsaakt mogte werden dezelve in te loopen, zal uit de hier by gaande Kaart van dezelve Baay kunnen werden beoogt, dat de Westhoek zo na 't doenlyk is zal moeten werden gehouden aan Bakboord-zyde, mits dat men wel zal zorge dragen, dat de brandende Klip de **BLAASBALK** die wel drie quart Myl van gezeide hoek af legt, en tusschen dewelke en de vaste Wal geen Pasfagie, dan by nood, voor Schepen is, met oplettenheid moet gemyd werden; zeilende dan verders binnewaarts tot dat men komt te ontdekken een brandende Klip, die in de Kaart de **Romans Klip** getekend staat, dewelke men aan Stuurboord zyde laat leggen, en zo de **Simons-Baay** tragt op te loopen, alwaar men op 6, 7 en 8 Vadem Water, tot dat men de geheele Zee toe heeft, kan Ankeren; zynde het daar tot een Cabel-Lengte van de Wal, drie en vier Vadem diep, en overal schoone grond; gelyk men daar ook voor
alle

alle winden beschut legt, en plaats heeft om met Schuiten en Boots aan Land, mitsgaders Water en Brand-hout te bekomen, zonder dat de gemelde Romans Klip, vermits het daar styl diep tegens aan is, of de geheele West-kant van de Baay eenigfints behoeft geschroomt te werden, als zynde 't daar overal altemaal goede en schoone Anker gronden, ook kan men als het nodig is dezelve Romans-Klip aan bak-boordszyde leggen laten, en zoo de Simons-Baay bezeylen, maar aan de Oost-Wal is het overal ongenaakbaar, en des noods kan men in de Mond van de Baay op 40, 45 Vadem, Zandgrond met schulpjes ten Anker komen, dienende egter te worden geobserveert, dat in deze Baay zomtyds zeer harde valwinden, veel sterker als die uit 't Zuid-Oofte in de Tafel-Baay, van het Gebergte onverwacht neder storten, waar door een Zeeman, hier voor niet opzyn hoede wezende, onverzies Maltten en Stengen zoude kunnen quyt raken

Voorts heeft men van deze Baay Fals tot in de Tafel-Baay, langs de Kust altemaal vuyle klippige gronden, onbekwaam voor een Schip om daarop te kunnen ankeren, behalven alleen als men de Leeuwen-bil Oost-zuid Oost en Zuid-Oost ten Oosten, 't midden van het Robben Eyland Noorden ten Oosten en Noorden en half Oost, en de Galge of Duyntjeshoek, die de West-hoek van de Tafel-Baay maakt, Oost en half Zuid van zig peylt, alwaar een Zandplaat gevonden word, waarop men de diepte van 25, 27 en 28 Vadem fyne zandgronden heeft, maar als men het daar zetten wil, moet men niet lang wagten met het Anker te laten vallen, want als men deze Peyling van de Leeuwen-bil een halve Streek Zuydelyker neemt dan Zuid-Oost ten Oosten, en het Eyland Noordelyker als Noorden en half Oost, dan heeft men weder van 30 Vadem 25 en 24 Vadem vuyle Gronden, zo dat de geene die hier op willen ten Anker komen zulkschielyk moeten verrigten, ten aanzien de daar toe beqaame plaats van een zeer klyn bestek is, anders is het als men de goede Grond treffen kan, hier zeer goed om te ankeren, om een kleyn hapje uit den Westen afte wagten, en daar mede de Tafel-Baay te bestevenen, welke Wind men hier veel aantrefte wanneer het by 't Robben-Eyland nog styf uit den Zuid Oosten doorwaait, maar als men hier leggende, eens een Anker kooft te verliezen, en dat de Zuid-Oofte Wind sterk continueerde, dan zoude men hals werk hebben om de Klip de Walvis

*Wegens de
Schone
gront by de
Leeuwen
Berg.*

40 INSTRUCTIE VOOR DE OPPERHOOFDEN.

te boven te komen, en de Reede van 't Robben-Eyland te bereyken, daarom is het wel zo secuur, dat als een Schip aankomt zeylen, en 't in de Tafel-Baay niet kunnende opleggen, de cours dan maar direct na het Robben-Eyland laat doorstaan, in dit geval de noodige Zeemanschap na gelegenheid van zaken gebruykende.

*Wegens het
Zeylen na
de Rede by
Nacht.*

En dewyl de beste anker Gronden in dezelve Tafel-Baay, by de daar van gemaakte en dezen verzellende Kaart op hare peylingen worden aangewezen, is het onnodig voor 't overige hier iets meer dien aangaande by te voegen, maar zullen de Scheeps Overheden alleen in agt neemen, dat als zy de gemelde Baay by Avond ofte des Nagts naderende, willen aandoen, en inzeylen, zy van hun aanwezen voor 't Land, door het doen van een Canonschoot kennisse zullen moeten geven; wanneer het Vuur op de Zuydzyde van 't Robben-Eyland zal worden aangestoken; dat zy, dit Vuur in 't Noord Noord-West wel zo Westelyk houden, geruft met een Zuid-Zuid-Oofte, wel zo Oostelyke Cours, naar de Reede mogen stevenen, tot op de dieptens van 8 Vadems, dat, op hun nader schieten, niet alleen het Vuur op de Oostzyde van het Robben-Eyland by des Posthouders Huis zal worden opgestoken, maar ook de vuuren van de ter Reede leggende Scheepen of Vaartuigen, als dewelke hier toe, in zulk een geval, altyd ordres hebben; waar op, mitsgaders op 't loot, dan geruft kan werden toegezeylt, tot dat men de diepte van 8 en 9 Vadems Water bekomen hebbende, het Anker aldaar in de Grond werpt, om de dag af te wagten, om dan vervolgens op de regte Ankerplaats te kunnen komen.

NB. Behalven de Klip de Blaasbalk, is de Klip het Aambeeld, Z.O. van het uyterste der West hoek van Baay-Fals ontdekt, waar op het alleen met laag water branden dus gevaarlyk is. Men moet om die te myden, wanneer men een half Myl Zuyden van de Blaasbalk is, O. N. O. stuuren, zo lang tot de West hoek N. W. is, en dan N. op boegen.

*Aldus Gearresteert ter Vergadering van de Seventiene
Binnen Amsteldam den 17 Maart 1746.*

My Present.

NICOLAAS HARTMAN.

ZEIL-

ZEILAGE-ORDRE

OM TEN ALLEN TYDE

Geapprobeerd
den 19 Septem-
ber 1783.

VAN N E D E R L A N D

OVER KAAP DE GOEDE HOOP

N A A R S T R A A T S U N D A

T E Z E I L E N.

Zo dra buiten Gaats gekomen zult weezen, zullen Ul. de Compasfen op Twee Strecken Noord-Westering verleggen, en na het afzenden der Lootfen zal op de Schepen, die uit Texel naar de Hoofden zeilen, de koers naar zulk een regtwyzend compas voor eerst *West-Zuid-West* 5 a 6 *Mylen* Zcewaarts worden gesteld; waarna dezelve *Zuid-West* zal worden gehouden, tot op de gegiste of bevonden Noorderbreedte van de Maas, of van 52 Graaden, en daar de diepte van 20 of wat meer of minder vadems bevindende, dezelve Koers, onder het observeeren van het Getyde, (het welk eenige verandering zoude kunnen vereisfchen,) vervolgen, tot dat het Land van Schouwen in het Oost worde gegist, en de diepte van tusfchen de 24 en 26 vademen zal bevonden worden. Edoch dan die diepte nog niet bevindende, zal aanstonds *West*, by toelaating der wind, worden gestuurd, tot dat gemelde diepte van 24 a 26 vademen zal verkreegen worden; waar op dan zo veel zuidelyker kan worden geboegd als nodig is, om deeze diepte te houden. Wordende bovendien gelast, zo wel met een open als met een noordelyke of zuidoostelyke wind, eene zyde van het vaarwater te kiezen: Naamelyk, met een

opene en noordelyke wind, de Engelsche Zyde op 26 a 27 vademen diepte, en met een Zuid-Oostelyke Wind de Vlaamsche Zyde op 22 tot 21 Vademen; En om, by bevinding van ondiepte, te weten van wat kant dezelve worde veroorzaakt, moet het lood en de berekening van het getyde, zelf by goede wind, niet worden verzuimd, wyl in weinig tyds de Schepen ongemerkt, door de stroom over het vaarwater, naar de eene of andere zyde worden overgezet, en de Zeelieden, by het vinden van onverwagte ondiepten, somtyds in verwarring worden gebracht, en veeltyds verkeerde koersfen tot hunne behoudenis aanstellen.

Voor de Hoofden gekomen en met een open of noordelyke Wind, in de bovengemelde diepten van 26 en 27 Vademen, *de Kop van het Fals en het Gom* op deszelfs Merken gepasseerd zynde, welke zyn by dag de hoek van Zuid-Voorland eerst West half Zuiden, en dan de hoek van Noord-Voorland in het Noordwest, ofte by nagt derzelve Vuuren, zullen Ul. het tusschen de *Gunnemans en Engelsche Wal* doorhouden, over de diepten van 27, 26 en 24 vademen vuile grond, en voorts afdiepende tot 16 a 17 vademen, schoone grond, daar in langs de Engelsche Wal heenloopen, tot Douvres noorden is, en van daar met een zuidweste koers voortgaan, tot Bevezier noorden is.

Maar met Zuid-Ooste Winden voor de Hoofden gekomen zynde, en de Polder in het Oost hebbende, in de diepte van 21 a 20 Vademen, zullen Ul. de opening *tusschen de Fransche Wal en het Vrouwenland* doorloopen tot Kaap Blanet in het Oost is; wel verdacht zynde op *Cales Clif*, waarop 4 a 5 Vadems water is, en voorts met een Zuid-

West

West ten-Westen koers Bevefier in het noorden brengen.

Bevefier noorden hebbende, zal met de koers van *West ten Zuiden* het Canaal afgelopen worden, tot aan *Engelands-End* of de *Storlings*; Wel acht geevende op den loop der stroomen, en op de diepten; om te weeten aan welken kant van het vaarwater men zoude mogen worden overgezet.

Van *Engelands-End* of de *Storlings* af, zullen Ul. trachten de koersfen *Zuid-west* aantestellen, tot op de breedte van $47\frac{1}{2}$ a 47 Graaden, en van daar *Zuid-Zuidwest*, om op die koers tuschen de 25 en 30 mylen bewesten *Caab Finisterre* heen te loopen, tot *Madera*.

Doch wanneer, voor het pasfeeren van de *Hoofden*, genoodzaakt wierden om agter *Schotland* om te zeilen, zullen Ul. zich op de breedte van de *Maas* bevindende; de koers *Noordenten Westen* aanstellen, tot de *Noordoost* boek van *Hitland* in het *Zuidwest* is: of op de *Noorderbreedte* van 61 Graaden 20 Minuten; indachtig zynde, het *Doggerszand* niet dieper dan in 12 a 13 *Vademen* te pasfeeren, van daar *West-Zuidwest* tot 57 a 58 Graaden *Noorderbreedte*, en *Lengte* van 358 a 359 Graaden; Vervolgens zuiden tot *Madera* ofte 33 graaden *noorderbreedte*.

Maar by *Hitland* gekomen zynde, en aldaar te schraale noordelyke winden ontmoetende, om boven gemelde oosthoek te kunnen stevenen; zullen Ul. bezuiden het zelve, tuschen *Hitland* en *Fayerbil*, trachten door te zeilen.

Wordende Ul. scherpelyk belaft, in dit en alle volgende vaarwateren, de roosen van de *Compassen* telkens te verleggen, niet by vyf graaden te gelyk, maar van $2\frac{1}{2}$ tot $2\frac{1}{2}$ graad, of naar bevinding van de miswyzing; en ten dien einde op de reize niet te

verzuimen, 's morgens en 's avonds de Son te peilen, noch de moeite van het voorschreeven verleggen te ontzien, alzo een quart Streek min of meer op zulk een Verren Weg vry merkbaar wort, en deeze preciese reekening de gisfingen accuraater komen te maaken.

By Madera gekomen zynde, zal men het zelve bewesten pasfeeren, by toelating der winden, en met een *Zuiden ten Westen koers* bewesten de Canarische Eilanden heen loopen, daar men gemeenlyk de noord-oost-pasfaat-winden ontmoet; en voorts die koers van zuiden ten westen vervolgen, *tot beoosten de Zoute Eilanden*, om zich aldaar, zulks noodig oordeelende, aan dezelve te verkennen. Wel veracht zynde, dat hier de stroomen sterk om de west trekken.

Van de Zoute Eilanden af, alwaar men zich verkend, en het bestek verbeterd zal hebben, zullen Ul. de koers *Zuid-Zuid-Oost, of Zuiden ten Oosten* hebben aan te stellen, naar de tyd en geleegenheeden, *in de Instructie vermeld*, komen te verëisfchen, tot dat men de variabele winden komt aan te treffen. Voorts als dan de beste boeg voorwenden, om zuid te gewinnen, om de Linie ter behooryker plaatse van 356 tot 359 graaden te snyden, en dezelve met een miswyzing van tusfchen de 7 en 10 graaden noordwestering te pasfeeren.

Voor het overige zullen Ul. de wind in de zeilen houdende naar dat Ul. die aantreffen, de meeste spoed maaken om uwen weg te vervorderen, zonder op een graad meer of minder in lengte te zien; zynde by Observatie van kundige Zeelieden bevonden, dat zo lange men, na het pasfeeren
der

der Linie, nog eenige graaden noordwestering op de Compasfen heeft, men wel verzeekerd kan zyn, ruimte genoeg te hebben, om het om de Zuid-West te laten doorstaan. Maar wanneer de noordwestering, by eenige op den anderen volgende goede peilingen, die men vertrouwen kan, minder dan 2 graaden word, en men de breedte van Kaap Augustyn nog niet heeft bereikt, moet men verzeekerd zyn zeer na by de Brasilsche Kust te weezen. En men zal vooräl op zyn hoede moeten zyn, om boven de Abrolhos te zeilen, van niet te spoedig beneeden het regtwyzend Compas te komen; vermits de Noordwestering hier zeer schielyk afneemt, en by de Abrolhos niet meer dan 1 a 2 graaden Noordoostering worden bevonden.

De Abrolhos gepasceerd zynde, zal de koers om *de Zuid* of *wat Oostelyker* moeten werden aangeboegd, om zo spoedig als mogelyk op 34 a 36 graaden Zuiderbreedte, of in de Weste winden te koomen, waar mede men dan zeer schielyk de Kaap de Goede Hoop kan bezeilen; verdacht zynde, dat de miswyzing by dezelve thans niet minder dan 21 a 22 graaden noordwestering is.

Van Medio May tot Medio Augustus worden Ul. absolutelyk geinterdicceert de Tafelbaay aan te doen, of uw verblyf daarin te houden, daarom ingevalle Ul. geduurende dien tyd voor de Africaansche Wal mogten komen en een Haven zогten, of wel zo kort voor dien tyd, dat Ul. niet verzeekerd zyt voor Medio May van daar wederom te kunnen vertrekken, zullen Ul. absolutelyk de Baay Fals moeten inloopen; En na Medio Augustus tot Medio May de Tafelbaay aandoende, zullen Ul. niet uit het Schip mogen gaan,

voor en aler dat Ul. het zelve zult hebben vertuid; niet met het dagelyks anker in het Noord-Oosten, en het tuy in het Westen, maar met het dagelyks anker in het Noorden, en het tuy in het Zuid - Westen te leggen; mits beide die touwen door de buitenste kluisen vaaren; alzoo de Schepen dan, met opene kluisen, voor een west-noordweste wind vertuid liggen, en men uit dien hoek wel de felste winden, ten minsten Zeën heeft, en voorts alles in goeden staat zult hebben gebracht. Zullende voor al nooit aan de Wal mogen vernachten.

Voorts worden, volgens Resolutie der Vergadering van Seventienen van den 18 October 1765, de Overheden van 's Compagnies bodems, zo uitgaande als retourneerende gelaft, dat zy by het ankeren op de voornoemde Rheeде, of onder het Robben Eiland, *de ankers met een goede suffisante boeireep* zullen moeten voorzien, ten einde dezelve ankers daar by geligt kunnen worden, en dus gemelde Rhede tot een bekwaame ankerplaats in staat blyve.

Van de Kaap de goede Hoop afgaande, zullen Ul. tuschen de 34 en 36 graaden zuiderbreedte, of wat zuidelyker, de weste winden opzoeken, en daarmede *Ooft* of *zo veel buiten* het oost aansteyenen, dat by St. Paul en Amsterdam, of eer men de 90 a 91 graaden lengte krygt, de breedte van 37 a 37½ graaden bekomen worde, om zich aan die Eilanden te verkennen, het zy door gezicht van het Land, of van de groentens, die somtyds bewesten, doch altyd beoosten dezelve gevonden worden; of door de miswyzing der Compasfen, die bewesten, en buiten het gezicht van de Eilanden, thans niet minder dan 19
 1900 8 1 graa.

graaden, en by dezelve doorgaans 18 graaden noordwestering bevonden word; maar bestendig die miswyzing tot 17 graaden verminderd zynde, kan men verzeekerd weezen de Eilanden gepasseerd te zyn; om volgens dien het bestek te verbeteren, en beoosten de Eilanden te stellen; dewyl men zich hier doorgaans oostelyker bevind dan men gegist had.

Van beoosten St. Paul en Amsterdam zullen de Schepen die zich *van medio October tot medio Maart* aldaar bevinden, en Straat Sunda met de west mousfons, (welke in December, January en February de meeste kragt heeft,) moeten aandoen; *de koers Noord-Oost* aanstellen, *tot op 30 graaden zuiderbreete*, en aldaar op 100 a 101 graaden lengte, alwaar thans 9 a 10 graaden noordwestering is. Van daar zal men de koers *Noord-Noord-Oost* aanboegen, tot de breedte van Engano, op 5 graaden en 20 minuten; voorts *Oost* aan, om dat Eiland in het gezicht te loopen, en van daar naar de vlakke hoek van Sumatra te steeven.

Maar de Schepen die zich *van medio Maart tot medio October* beoosten St. Paul en Amsterdam bevinden, en dus Straat Sunda met de oostelyke mousfon moeten aandoen, zullen de koers *Oost-Noord-Oost* aanstellen, *tot op 29 a 30 graaden breedte*, om aldaar naar gissing op 113 a 115 graaden lengte te zyn.

Van die lengte en breedte zal men dienen, (als de gelegenheid van weer en wind zulks toelaat,) het Land van de Eendracht, op $26\frac{1}{2}$ graaden breedte ofte noordelyker in het gezicht te loopen, om te trachten of

men

men zich daar aan, of aan het lood, of aan de groentens zoude kunnen verkennen.

Aan het Land van de Eendracht verkend zynde, of door de oostelyke winden daarin verhinderd wordende, en de breedte van $26\frac{1}{2}$ graaden reeds bekomen hebbende, zal de koers *om de Noord*, of zo veel Oostelyker geboegd worden, als nodig geoordeeld word, om het Land van Java by Wynkoopsbergen in het gezicht te loopen, en vervolgens langs de Kust van Java Straat Sunda in stevenen. Wel verdacht zynde op de *Trials Rudzen*, die, op omtrent de 20 graaden zuiderbreedte, hier in dit vaarwater gelegen zyn.

Voorts word Ul gelast, zo veel zeemanschap toelaat, zich aan de voorschreeven koersfen en vaarwaters te houden, en by verleiding van stroom of wind &c. het zelve op het spoedigste weder te kiezen, en geen andere weegen inslaan, dan by nood om zeer goede reedenen, en dezelve by geschrifte in de Dagregisters doen blyken; alles op poene van drie maanden gagie te verbeuren, by den eersten Gezachvoerder, Luitenant, Opper en Onderstuurlieden, indien dezelve daartegens niet hebben geprotesteert.

Eindelyk zullen Ul. de Instructien over de eigenschappen der Winden en Vaarwateren, tusfchen Nederland en de Indiën, als mede de verdere Instructiën en Papieren, die Ul. worden mede gegeven, naauwkeurig hebben na te leezen, de Ordres en Zaaken daarin vervat, observeeren, en Soldaat en Zeemanschap gebruiken.

ZEILAGE-ORDRE

OM TEN ALLEN TYDE

VAN STRAAT SUNDA

OVER KAAP DE GOEDE HOOP

NAAR NEDERLAND

TE ZEILEN.

Geapprobeerd
in 1783.

Buiten *Straat Sunda* in de ruime Zee gekomen zynde, zullen Ul. de koers *ruim Schoots Zuitdwaarts* boegen, tot op de *Zuider breedte van 12 a 14 Graden*, of in de vaste en bestendige *Zuidoost* pasfaat winden.

Met deeze zullen Ul. *west zuid west* aanstuuren tot op de *breedte van 25 graden*, en lengte van *St. Brandaon* op 79 grad. en 30 min. lengte, daar thans de miswyzing van twaalf en een half tot dertien en een halve graad *Noordwestering* gevonden word.

Als Ul. hier omtrent, of westelyker, een storm mogt be-
loopen, uit den *Noordoost*, *Noorden* of *Noordwesten*, en daardoor genoodzaakt wierde onder de wind te steeken, dan moeten Ul. zulks vooral over *Stuurboord*, met *Bakboordshalzen* toe, werkstellig maken; om dat de winden daar ordinair van het *Noordoost*, door het *Noorden*, naar het westen omloopen, en men diensvolgens dan met de *Kop* op Zee draait; daar in tegendeel, over *bakboord* by gedraaid zynde, men altoos *dwars Zee* zoude liggen.

Van de even te vooren gemelde lengte en breedte moeten Ul. *West-ten-Zuiden* stuuren, om circa 30 *Mylen* buiten de *droogtens*, leggende aan het *Zuideinde van Madagascar*,

50 ZEILAGIE ORDRE VAN STRAAT SUNDA

car, heen te loopen, tot op de Lengte van 61 a 62 Graaden, daar thans geen hoger Miswyzing dan 23 a 24 Graaden Noordwestering is.

Van daar zullen Ul. wederom *West Zuid West* aangaan, om de Kust van Africa, omtrent *Punto de Fontes* of Baay *Algoa*, in het gezicht te loopen; In dit vaarwater, tusfchen *Madagascar* en *Punto de Fontes*, word de hoogfte miswyzing bevonden tusfchen de 26 en 27 Graaden te zyn, en wanneer men het Land van *Africa*, of evengemelde *Punto de Fontes* nadert, dan neemt dezelve af tot 23½ a 23 Graaden Noordwestering. Vervolgens zal men zoeken het Rif van *Anguailbas* aan te Looden, ten einde Kaap de Goede Hoop, dan wel Baay *Fals*, te mogen aandoen, zo als Ul. by Instructie zult gelast zyn.

In het eerste geval blyft niet alleen geinterdiceert de Tafelbaay, binnen den bepaalden tyd van Medio May tot Medio Augustus, aan te doen, maar zelfs voor dien tyd, zal Ul. niet vermogen de voorsch. Baay in te loopen, wanneer genoegzaam kunnen voorzien, dat voor Medio May dezelve niet wederom kunnen verlaaten, en zulks op een Boete van 3 Maanden Gagie.

Van Kaap de Goede Hoop Scheidende, zullen Ul. het zy van het *Robben Eiland* of uit de Baay *Fals*, buiten in Zee gekomen zynde, de *Koers West Noord-West*, aanstellen, ruim 30 Mylen op Zee; Voorts *Noord West*, en niet *Westelyker*, om vast verzeekerd te zyn van het Eiland *St. Helena* in het gezicht te loopen, of beoosten het zelven te zullen passeeren, ten cinde, de Breedte bereikt hebbende, en het zelve niet ziende, als dan de *Koers* regt *West* te stellen,

len, om het in het gezicht te loopen; van waar de Koers van *Noord-West* vervolgen moet naar *Asfansaon*, en voorts tot op de *Noorderbreedte* van *twaalf a twaalf en een halve Graad*, en lengte van 344 Graaden, daar thans 4 graaden Noordwestering gevonden word; van waar Ul. by toelaating der Winden, de Koers zo *Noordelyk* en *Oostelyk* moet aanstellen tot op 40 *Graaden Noorderbreedte*, om aldaar *Corvoz* en *Flores*, by bekwaame gelegenheid, in het gezicht te loopen, zig aan deeze hooge Eilanden te verkennen, en zyn bestek te verbeeteren.

Edoch, op de Lengte van *Corvoz* en *Flores* zynde, en aldaar, tuschen de 35 en 36 graaden *Noorderbreedte*, de winden heel *Noordelyk* ontmoetende, zal aan de Scheeps Overheden worden toegestaan, van het als dan om de *Oost* te laten liggen, ja zelf beoosten gemelde Eilanden heen te houden; Edoch, zonder ontmoeting van die byzondere omstandigheden, by voorgemelde Koers van *Corvoz* en *Flores* te blijven.

In deeze route moeten Ul. voor al niet te kort aan de wind hangen, maar het met een vol zeil laten doorloopen, tot dat de Winden ten goede Boegen, en Ul. dus op het spoedigst, langs de voorschreven Koersfen, de reize vervolgen moogt, en zo veel te meer gemak aan het Schip geeven.

Van *Corvoz* en *Flores* zullen Ul. *Noord-Noord-Oost* aanfluuren, tot op de *Noorderbreedte* van 53 graden en lengte van drie honderd drie en vyftig Graaden; en van daar *Noord oost* op tot 59 *Graaden Noorderbreedte*, en oosterlengte van 4 graaden; vervolgens *Oost Noord-Oost* tot op de *Breedte* van de *Zuidboek van Hitland*, dan wel zodaanig, dat de plaatzen

bezeilen moogt, dewelke Ul. by Secreete order, aan de Kaap te ontfangen, word aangewezen.

In de Noord-Zee hebben Ul. onder anderen ook te letten, het zand over 12 a 13 Vadem te pasfeeren, en niet oostelyker of over dieper water, om niet in de Bogt van Ameland te vervallen.

Ingevalle de Ordres, aan de Kaap de Goede Hoop te ontfangen, mogten inhouden om het Canaal door te komen, zo zullen Ul, wanneer met Uw bestek by *Corvoz* en *Flores* gekomen zyt, of dezelve in het Gezicht beoosten of bewesten gepasfeert zyt; de Koers *Noord-Oost en wel zo oostelyk* aanstellen, om *middens Vaarwater de Eilanden Verde en Vigia*, of wel het Eiland *Mayde* en *de vyf Klippen*, door te pasfeeren, tot op de Noorderbreedte van 46 graaden 30 minuten, en lengte van drie honderd zeven en vyftig graaden, en van daar *Oost Noord-Oost*, tot op de Noorderbreedte van 49 Graaden 20 Minuten en de lengte van ruim 7 graaden, voorts het Canaal insteevenen, daar Ul., naar toelaating der Winden, altoos het opper moet houden, en het dieplood gestadig gebruiken, zynde dit nevens de breedte, de beste Wegwyzer, om het Canaal onbeschroomt in te loopen.

De Compasfen worden Ul. wel expresfelyk geordonneerd van 2 en een halve tot 2 en een halve graad, ofte naar bevinding van de Miswyzing, te verleggen, gelyk zulks op de uitreize word belast, en in het Land gedaan word; en voorts de Journaalen te houden volgens de Jongste Ordre A°. 1748, uit Nederland in Indiën ontfangen, en Ul. medegeeven.